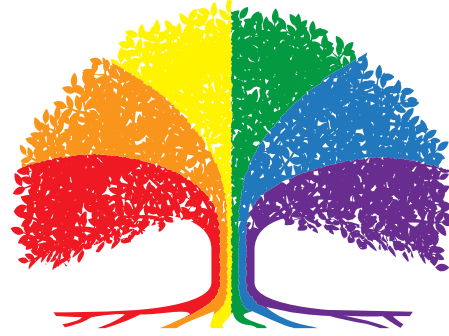

www.listag.org

LGBTİ+ **İNSAN HAKLARI** FARKINDALIK
ATÖLYELERİ KOLAYLAŞTIRICI KILAVUZU

LiSTAG

LGBTİ+ AİLELERİ VE YAKINLARI DERNEĞİ
FAMILIES & FRIENDS OF LGBTİ+s IN TURKEY

 0546 484 82 85 info@listag.org www.listag.org

 @listagdernegi @LGBTTAileGrubu @listagfamilygroup

KÜNYE

Yayın Koordinatörü

Metehan Özkan / info@listag.org

Editör

Elmas Yılan / elmas@siddetsizlikmerkezi.org

Filiz Kasap / filiz@siddetsizlikmerkezi.org

Umut Avcı / umut@siddetsizlikmerkezi.org

Kapak & Sayfa Tasarımı

Pelin Kalkan / www.piudesignads.com

Kapakta Kullanılan Fotoğraf

Jose Pablo Garcia / unsplash.com

Baskı & Cilt

Özgün Basım Tanıtım San. Tic. Ltd. Şti.

Tel: 0212 280 00 09

Yayın Tarihi

Ocak 2021

Bu yayın İsveç İstanbul Başkonsolosluğu Türk İsveç İşbirliği Bölümü desteğiyle yürütülen bir proje kapsamında hazırlanmıştır. Yayının içerik sorumluluğu ve tüm hakları, LİSTAG'a aittir. Kaynak gösterilmeden ve izinsiz kullanılamaz.

İÇİNDEKİLER

- Yolculuğumuz & Giriş	05
- Eğitim & Öğrenme	11
- Temel Atölye Yöntemleri	24
- Kolaylaştırıcılık	38
- Atölyenin Planlanması	42
- Egzersizler I (Toplumsal Cinsiyet, Önyargılar ve Ayrımcılık, LGBTİ+ Temel Kavramlar, Mitler)	55
- Egzersizler II (Tanışma, Buz Kırıcı, Değerlendirme Egzersizleri)	106
- Deneyim Gruplarının Programları	118

Yolculuğumuz & Giriş

YOLCULUĞUMUZ

“İnsanın çömlekten farkı olmamalı. Nasıl çömleği tutan dışındaki biçim değil içindeki boşluk ise, insanı ayakta tutan da benlik zannı değil, hiçlik bilincidir.” Şems-i Tebrîzî

2008 yılında annelerini tanıştırmak için bir araya gelen birkaç LGBTİ+ arkadaş, o sırada LİSTAG'ın temellerini attıklarının farkında bile değillerdi. Bir araya gelme nedenleri, annelerine yalnız olmadıklarını hissettirmek ve göstermekti. Belki bilmiyorlardı ama o gün, ailelerin LGBTİ+ hakları insan haklarıdır mücadelesinin ve bu konuda farkındalık oluşturma çabalarının ilk adımları atılmıştı. LİSTAG Aile Grubu olarak işe koyduğumuzda yapabildiklerimiz sınırlı idi. Bir yandan aileler olarak birbirimizi yargılamadan dinler, destek olurken, öte yandan da çağrıldığımız her yerde hikayelerimizi anlatıyorduk. Çocuklarımız yanlış, bizler de yalnız değildik. Aklımızda olan en önemli şey ise, ailelere destek olurken, bir taraftan da çocuklarımızın hayatını kurtarmaktı. Bugün ise LİSTAG Derneği olarak, LGBTİ+ İnsan Hakları konusunda ailelerin ve yakınların gözünden farkındalık çalışmaları yapmak için sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve şirketler tarafından bu çalışmalara, atölyelere çağırılır, davet edilir olduk. Artık sadece hikayelerimizi anlatmıyoruz, LGBTİ+ insan hakları ile ilgili her alanda ve platformda sesimizi duyurmaya çalışıyoruz.

Tam bu noktada, LGBTİ+ hakları ve LGBTİ+'lara uygulanan ayrımcılıkla mücadele ederken istedik ki yaptığımız işi daha iyi yapalım, daha doğru yapalım. Çalışmalarımıza bir sistem getirelim. Hikâye anlatıcılığı ile çıktığımız bu yola donanımımızı artırarak devam edelim.

Şiddetsizlik Eğitim ve Araştırma Merkezi ile LGBTİ+¹ İnsan Hakları Farkındalık Atölyelerinde Kolaylaştırıcılık Çalışmaları ve Kılavuzu fikri bu düşünceden doğdu. Atölyeler COVID-19 pandemisi döneminde çevrimiçi olarak gerçekleşti. Atölye çalışmalarına 13 ebeveyn katıldık. Birbirini biraz tanıyan, biraz tanımayan 12 anne 1 baba. Atölye sürecinde ve bitiminde kolaylaştırıcılarımızın yardımı ile birbirimizi yakından deneyimlemiş olduk. Bir insanın "her halini" görme durumu, sizi ona daha da çok yakınlaştırıyor, hele ki ortaklaştığınız nokta çocuklarınız ise. Başka bir ailenin mümkün olduğunu ve bu ailenin bir parçası olduğumuz için ne kadar şanslı olduğumuzu bu eğitimde iliklerimize kadar tekrar hissettik.

"LGBTİ+ İnsan Hakları Farkındalık Atölyelerinde Kolaylaştırıcılık" çalışmalarında bizlerden beklenen insan haklarına dair temel konulardan Toplumsal Cinsiyet, Önyargı

ve Ayrımcılıklar, LGBTİ+'ya dair yaygın Mitler ve Temel Kavramlar üzerine temel farkındalık atölyeleri planlamamız ve yürütücü olmamızdı. Kolaylaştırıcılık süreçlerimizde atölye programlarımızı oluşturduk. Değişik yöntemler uygulayarak, öğrenmenin de farklı biçimleri ve türleri olduğunu deneyimledik. Isınma yöntemi ile birbirimiz hakkındaki önyargıları kırdık. Belki tanışıyorduk, ama henüz ısınmamıştık. Buz Kırıcı oyunlar ile katılımcıların konsantrasyonunu artırmayı ve eğlenerek öğrenme modelini uygulamayı hedefledik. Beyin fırtınaları ile ise ortaklaşacağımız bir zemin inşa ettik. Katılımcılara yönergeler vererek konu ile ilgili canlandırmalar yapmalarını istedik. Bu yolla çeşitli yöntemler geliştirerek çözüm önerileri arayışına girdik. Sunumlarımız yoluyla ise hangi insan hakları metni üzerinde çalışıyorsak onun mücadelesini verdik. Atölyeler COVID-19 pandemisi ortamında online Zoom platformu üzerinden çeşitli araçlar (Powerpoint, Padlet, Mentimeter vs.) kullanılarak yapıldı. Atölye bitiminde ise aldığımız geri bildirimler ile katılımcıların öneri ve fikirlerini öğrendik. Bu anlar dünyalara bedeldi.

Edindiğimiz kolaylaştırıcılık becerileri ile herkesin cinsiyet kimliğini ve cinsel yönelimini özgürce yaşayabileceği, herkesin istediğini sevmekte hür olabileceği bir dünya hayali,

hayal olmaktan çıktı. Başka hiçbir şey değişmese bile eğer bir kişi değişirse dünya değişir demiş ya Balzac, işte o bir kişiyi nasıl değiştirebileceğimizi, bunun yöntemlerini ve biçimlerini öğrendik. Biz de bu mücadelede varız. Biz de yapabirmişiz dedik.

LİSTAG Derneği olarak bizi LGBTİ+ İnsan Hakları Farkındalık Atölyelerinde Kolaylaştırıcılık Kılavuzu hazırlamaya iten neden, bir yandan her türlü ayrımcılık, ötekileştirme ve önyargı ile mücadele hafızamızı canlı tutabilmek, yaşayan bir hafıza oluşturabilmek, bilginin çeşitli biçim ve formları ile edindiğimiz kolaylaştırıcılık becerileri sayesinde açtığımız yolda yürümeye hevesli aileleri cesaretlendirebilmektir. Kesin sınırları olan çerçevelerimizden çıkıp hiçliğimizde huzur bulmamız dileğiyle.

Şiddetsizlik Merkezi'nden Umut Avcı, Elmas Yılan ve Filiz Kasap'a sonsuz sabırları ve güleryüzleri ile bizleri cesaretlendirdikleri, birikimleri ve yöntemleri ile vizyonumuzu gerçekleştirme yolunda öne taşıdıkları için teşekkürler. Bu kitabın hazırlanmasındaki desteklerinden dolayı İsveç İstanbul Başkonsolosluğu'na da ayrıca teşekkürü borç biliriz.

Neşe Tamer - LİSTAG

Elinizdeki kılavuz LGBTİ+ hakları ve LGBTİ+lara karşı ayrımcılıkla mücadele eden LGBTİ+ların ebeveynleri ve aileleri için hazırlanmıştır. Ebeveyn gruplarının veya derneklerinin LGBTİ+ haklarının birer insan hakkı olduğuna ilişkin mücadelesinde, onların bu alanda atölyeler planlamaları ve kolaylaştırıcılık becerileri kazanmaları amaçlanmıştır.

Bu sebeple kılavuz içinde hem uygulamaya dönük hem de teorik bilgilere birlikte yer verilmiştir.

Bu kılavuz, LİSTAG'ın (Lezbiyen Gey Biseksüel Trans İnterseks ve + Bireylerin Aileleri ve Yakınları Derneği) gerçekleştirmiş olduğu "İnsan Hakları Farkındalık Atölyelerinde Kolaylaştırıcılık" projesi kapsamında hazırlanmıştır.

Kılavuzun içeriğini bu proje kapsamında Şiddetsizlik Eğitim ve Araştırma Merkezi'nin ebeveynlerle çevrimiçi ortamda 13 ebeveyn-katılımcı grupta gerçekleştirdiği atölyelerin konuları oluşturur.

İnsan haklarına dair farkındalık oluşturulması düşünölen temel çalışma konularından “Toplumsal Cinsiyet”, “Önyargı ve ayrımcılıklar”, “LGBTİ+ ya dair yaygın Mitler” ve “Temel Kavramlar” üzerine odaklanılmıştır. Ebeveynlerin bu konularda temel farkındalık atölyeleri planlamaları ve yürütücü olmaları için ise eğitim türleri, öğrenme biçimleri ve farklılıkları ile kolaylaştırıcılık süreçlerine dair bilgiler yer almıştır. Ayrıca uygulamaya yönelik program tasarlama, konulara dair çevrimiçi ve fiziksel egzersiz önerileri, atölye esnasında çeşitli oyunlar ve değerlendirme araçlarına yer verilmiştir.

Kitapçığın sonunda ise 4 gün gerçekleşen çevrimiçi atölyede kolaylaştırıcılık deneyimleyen ebeveyn takımlarının atölye programları ve egzersiz fotoğraflarından birkaçına yer verilmiştir. Kitapçık hem bu atölyelerde kolaylaştırıcılık deneyimleyen hem de deneyimlemek için hevesli tüm LGBTİ+ ebeveynlerine ve ailelerine yol gösterecek bir kılavuz olarak tasarlanmıştır.

Öğretim & Öğrenme

EĞİTİM VE ÖĞRENME

Eğitim; bireyin doğumundan ölümüne süregelen, politik, sosyal, kültürel ve bireysel boyutları aynı anda içinde barındıran ve tanımının yapılması zor bir kavramdır. Daha basit anlamıyla eğitimin kişinin yetenek, tutum ve diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçlerin tümünü içerdiğini söyleyebiliriz.

Eğitim Türleri

Tüm dünyada kabul gören üç eğitim türünden bahsedilir. Bunlar özgün isimleriyle; formal, non-formal ve informal eğitim türleridir.

Formal eğitim; belli bir müfredat, plan çerçevesinde, belirli kuralları olan bir ortamda belirli kurallar ve belirli yöntemler doğrultusunda verilen eğitimidir. Okullarda verilen eğitimi buna örnek olarak verebiliriz.

İnformal eğitim; bir planı olmadan kendi kendine gelişen, herhangi bir şekilde yapılandırılmamış, bu yüzden de sonuçları ve ne öğrenileceği öngörülemeyen eğitimlerdir.

12

Kişilerin çevrelerinden ya da kendi deneyimlerinden öğrenme sürecine de informal eğitim diyoruz. Arkadaş gruplarından, evde aileden herhangi bir şeyi deneyerek kazanılan bilgiler informal eğitime örnektir.

Non-Formal eğitim; hem planlanan hem de katı bir müfredat ya da sistemin dışında kalan, okul dışı eğitim sürecine verilen isimdir. Sivil toplum örgütlerinde verilen eğitimler, atölyeler bunlara örnek olarak gösterilebilir.¹

Tüm bu eğitim süreçleri birbirlerinden çok farklıdır. Bu eğitim süreçlerinin hiçbiri birbirinin yerine geçemezler.

Öğrenme; bireyin yaşantıları sonucu davranışlarında ve algılarında meydana gelen uzun süreli değişimler olarak kabul edilir. Bir bilgi ve becerinin, öğrenme sayılması için davranışta değişiklik yapması ve davranıştaki değişikliğin uzun süreli olması gerekmektedir.

---

¹ Formal Eğitim Nedir? Formal Olmayan Eğitimler Nelerdir?

13

Yetişkin öğrenmesinde aşağıdaki koşulların göz önünde bulunması gerekir:

Gönüllülük: Kişi öğrenmeye gönüllü değilse öğrenmez.

Öz Motivasyon: Ödül ve teşviklerin eğitime katılımı olumlu etkileri olsa bile öğrenme için kişinin kendinden kaynaklı bir motivasyonu olması gerekir.

Paylaşma fırsatı: Katılımcı eğitim sırasında kendini ifade etmesine imkan veren alanlar açılmışsa öğrenir.

Aktif katılım: Öğrenme için eğitim sırasında aktif rol alması, katılımcının “özne” olduğu alanların bulunması gerekir.

Hayatta uygulanabilirlik: Katılımcı, eğitim için ayrılan zaman ve mekanın dışındaki kendi hayatında karşılaşılabileceği şeyleri öğrenir.

İnformal ve non formal eğitim türlerinin ayırt edici özellikleri, katılımcı merkezli olmalarıdır. Üstelik katılımcı genellikle orada bulunmaya heveslidir. Amaç, bireylerin kendilerinden, gruptan ve eğitimden öğrenebilecekleri bir süreç yaratmaktır. Katılımcı merkezli olması kişisel gelişim ve öğrenme süreçlerinin bir arada olmasını sağlar.

14

Katılımcı odaklı bu eğitimler genellikle **4H (Head, Hands, Heart and Health) yaklaşımı** olarak (sırasıyla kafayla, ellerle, kalple ve esenlikle) adlandırılır ve entelektüel, araçsal, duygusal ve bütünsel öğrenme şekillerinin birbirine bağlı olduğunu vurgular.

Kafa

Kalp

Eller

Esenlik

Farklı öğrenme şekillerini sürekli işin içine katmak öğrenmemizi geliştirir. Bir eğitim ne kadar farklı boyutlara hitap ederse, öğrenme o kadar derin olur. Nasıl öğrendiğimiz hakkında düşünmemiz, bilinçli olarak farklı öğrenme şekillerine hitap etmemiz ve bunlarla ilgili becerilerimiz üzerinde çalışmamız gerekir.

Öğrenme Stilleri Modelleri:

Öğrenme stili: Öğrenme stili, kişinin öğrenmeye hazırlanırken, öğrenirken ve hatırlarken farklı ve kendisine özgü yollar kullanmasıdır. Bir öğrenme stili diğerinden

15

iyi veya kötü değildir. Herkes yaşamı boyunca tüm stilleri kullanmakla birlikte birine daha yatkındır ya da birini daha sık tercih edebilir.

VARK Öğrenme Stilleri Modeli

V: Visual-görsel öğrenenler: Kavramların görsel temsilleri (yani grafikler, resimler, fotoğraflar ve diyagramlar) aracılığıyla öğrenir ve hatırlarlar.

A: Auditory-işitsel öğrenenler: Ses, hikâye, tartışma, sunum, podcast ve benzer yollarla öğrenirler.

R: Read,write-okuyarak, yazarak öğrenenler: Listeleyerek, not tutarak, yazılı tanımlar, makaleler okuyarak öğrenirler.

K: Kinesthetic-bedensel öğrenenler: Uygulama yaparak, el-göz koordinasyonu, laboratuvarlarda ve deneme-yanılma ile öğrenirler.

Görsel

İşitsel

Okuma&Yazma

Kinestetik

Honey ve Mumford'ın öğrenme stili modeli:²

Peter Honey ve Alan Mumford, Kolb'un öğrenme döngüsünden yararlanarak bir öğrenme stili modeli geliştirmişlerdir. Bu öğrenme stillerine sahip bireylerin özellikleri şöyledir:

Eylemciler: Açık fikirli ve esneklerdir. Yeni deneyimlerden hoşlanan bireyler olan eylemciler, sezgileriyle karar vermeye eğilimlidirler. Önceden yapılandırılmış kalıplardan hoşlanmazlar. Göreceli olarak kısa süreli sorumluluklar neticesinde öğrenirler. Atölye içerisinde aktif etkinlikler, oyunlar, hareketli grup çalışmaları gibi. Dinleme ya da okuma gibi pasif etkinlikler içerisinde az öğrenirler.

Kuramcılar: Akılcı, tarafsız ve dikey düşünürler. Fikirlere, mantığa ve sistematik planlamaya odaklanırlar. Sezgiler ve duygular konusunda güvensizdirler. Öğrendiklerini bir sistem, kavram, model ya da kuram olarak tekrarlayabileceklerse iyi öğrenirler. Gerçek olmayan, ancak yapılandırılmış konularla da ilgilenilebilir ve bu yolla da öğrenebilirler. Bir taslak etrafında örgütlenmemiş bilgileri öğrenmekte zorlanırlar.

²Öğrenme Stilleri Modellerinin İncelenmesi. Orkun M. A., Bayırlı A. 2019.

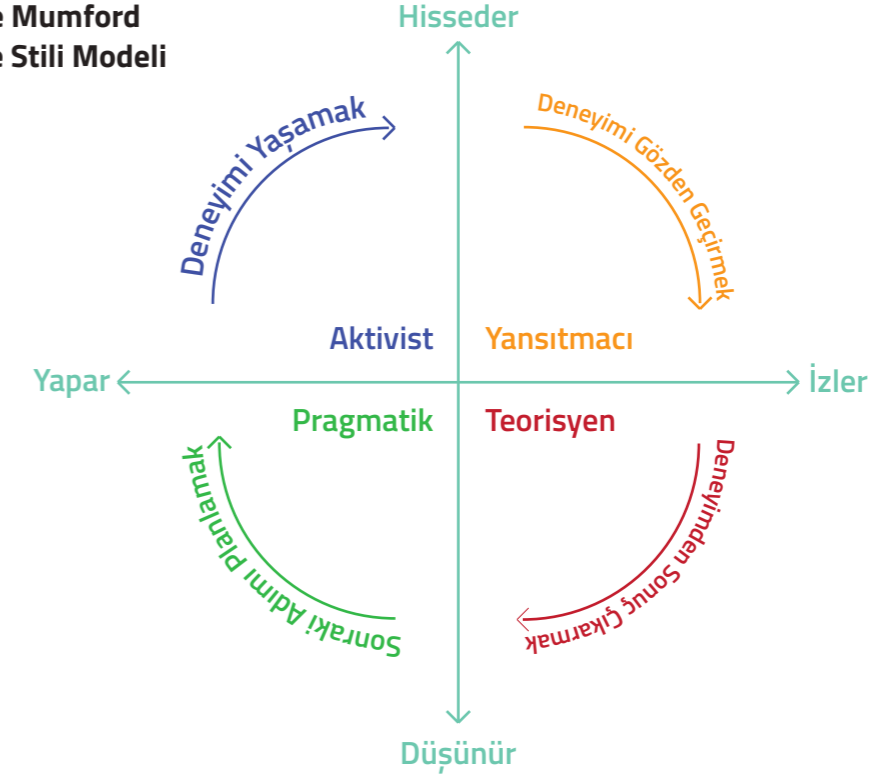

Faydacılar/Pragmatistler: Uygulamada olanların değerini test etmeyi severler. Pratik hareket etmekten, gerçekçi yaklaşımlardan, grup çalışmalarından, tartışmaktan ve risk almaktan hoşlanırlar. Derin düşünmekten ve ayrıntılara inmekten kaçınmaya eğilimlidirler. Konu ile kazanım arasında net bir ilişki varsa öğrenirler. Hemen uygulayabilecekleri teknik ve süreçleri öğrenmek isterler. İşlerine yaramayacağını düşündükleri bilgilerden uzaklaşırlar.

Yansıtıcılar: Oldukça dikkatlidirler. Yöntemleri ve yönergeleri uygulamayı benimserler. Risk almaktan hoşlanmazlar. Süreçleri gözlemleyip açıklar, sonuçları öngörmeye, anlamı açıklamaya ve anlamaya çalışırlar. Geride durup dinleyerek, gözlem yapabilecekleri etkinliklerden daha çok öğrenirler. Bilgi toplamaktan ve topladıkları bilgi hakkında düşünmeye fırsat verilmesinden hoşlanırlar. Planlama fırsatının verilmediği çalışmalar esnasında çok az öğrenirler.

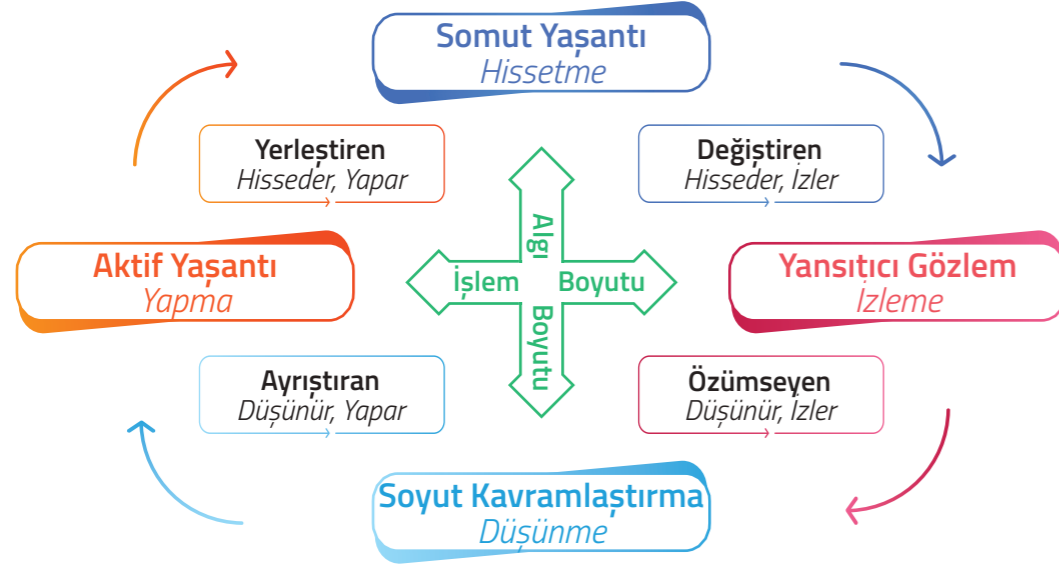

Honey ve Mumford Öğrenme Stili Modeli

Kolb'ün Deneysel Öğrenme Modeli³

Deneysel öğrenme kuramına göre öğrenme bir döngüdür ve birey için zaman zaman bu dört öğrenme biçiminden biri öncelik kazanır.

Bir döngü olarak ele aldığımızda, somut yaşantı aşamasında kişi bir durum deneyimler. Yansıtıcı gözlem aşamasında bu deneyimini duygular ve olgular düzeyinde gözden geçirir. Soyut kavramsallaştırma aşamasında olanları ve gözlemlerini önüne alarak mantıksal akış kurar. Aktif yaşantı aşamasında bu bilgiyi hayatına geçirmek için karar alır ve hayata geçirir.

Örneğin: Bisikletle gidiyorsunuz. Yokuş aşağı giderken dönemeçte düştünüz ve canınız yandı. Bu somut yaşantı.

Ne olduğunu gözden geçirdiniz. Hızınızı düşündünüz, fren sıkıp sıkmadığınızı ve neden düştüğünüzü sorguladınız. Acınızın, bedeninizin durumunu incelediniz. Yansıtıcı gözlem.

Freni geç sıkıtığınızda, gereğinden fazla hızlı gittiğinizde, frenler bozuk olduğunda, dönemeçte toz ya da su biriktiğinde bisikletten düşülebileceği sonucuna vardınız. Bu soyut kavramsallaştırma.

³Öğrenme Stilleri Modellerinin İncelenmesi. Orkun M. A., Bayırlı A. 2019

Son olarak freni tamir ettirmek, bir dahaki sefere bu kadar hızlanmamak, freni daha erken sıkma veya tozun/suyun etrafından dolanmaya dikkat etmek gibi kararları aldınız ve uygulamaya geçtiniz. İşte bu da aktif yaşantı.

Öğrenme biçimlerine göre:

Somut yaşantı: Öğrenen, sistematik olarak yaklaşımdan çok duygulara dayalı bir yaklaşımı tercih eder. Kolb, bu öğrenme biçimine sahip kişilerin diğer kişilerle birlikte olmaktan mutlu olduklarını; yeni görüş ve düşüncelere açık ve incelemeye istekli olduklarını, genelde sezgilere dayalı karar verme ve yapısal olmayan durumlarda başarılı olduklarını vurgulamıştır.

Yansıtıcı gözlem: Düşünce ve olayları dikkatlice gözlemleyerek farklı görüş açılarını değerlendirme üzerine odaklanır. Bu tarz öğrenenler kendi görüşlerini oluşturmada kişisel fikir ve hislerine dayanırlar. Başka bir ifadeyle bu aşamadaki insanlar, izleyerek ve dinleyerek öğrenirler ve karar vermeden önce dikkatlice gözlem yaparlar.

Soyut kavramsallaştırma: Problem ya da durumları anlamak için hislerden ziyade mantık ve fikirleri kullanır. Tipik olarak bu öğrenen, problem çözmek için kuramlar geliştirir ve sistematik planlamayı tercih eder. Bu gruptaki bireyler düşünce ve olayların mantıksal analizini yaptıktan sonra hareket ederler.

Aktif yaşantı: Çevrelerini etkileme ve durumlarını değiştirme özelliğine sahip bireylerdir. Bu öğrenme biçiminde izlemek ve gözlemlemekten çok pratik uygulamalar yapma, işe yarayanı benimseyip diğerlerini reddetme söz konusudur. Çevreleri üzerinde etkili, başladıkları işi tamamlama ve hedeflerine ulaşabilmek için risk almaya yatkın oldukları belirtilir.

1. Her birimiz farklı şekillerde öğreniyoruz.

2. Farklı yöntemlerin etkileşimli olarak bir araya getirilmesi öğrenmeyi derinleştiriyor.

Öyleyse; Bir atölyenin hazırlığını yaparken farklı öğrenme stillerine uygun deneyim alanlarını çeşitlendirmeye dikkat ederiz.

TEMEL ATÖLYE YÖNTEMLERİ

ANLATMA PROBLEM ÇÖZME
DİNLEME. OKUMA
İZLEME **DENEYİMLEME**
GÖZLEM YAPMA DÜŞÜNME
CANLANDIRMA TARTIŞMA YAZMA
ZAMANA YAYMA

1- Serbest Tartışma

Katılımcılar ve kolaylaştırıcılar çember düzeninde oturur ve ortaya atılan soru, önerme ya da fikir hakkında söz alarak tartışırlar. Kolaylaştırıcılar tartışmanın grup anlaşmasındaki maddelere uygun şekilde ilerlemesini gözetirler.

İlk kez söz alacak kişilere öncelik verilir. Karşılıklı konuşmaya dönmemesine ve zaman yönetimine dikkat etmek gerekir.

Bu yöntemde dışa dönük katılımcıların kendilerini daha fazla ifade edeceği akılda tutulmalıdır, tartışmanın bir noktadan sonra birkaç kişi arasında dönmeye başlaması mümkündür.

Katılımın azalması, grupta odaklanmanın, motivasyonun ve enerjinin; dolayısıyla öğrenme faaliyetinin azalması anlamına gelir.

Bu sebeple **kolaylaştırıcılar katılımcıların beden dillerini takip ederek grup enerjisini kontrol eder, grubun enerjisi düşmüşse tartışmayı sonlandırırlar.**

2- Tur

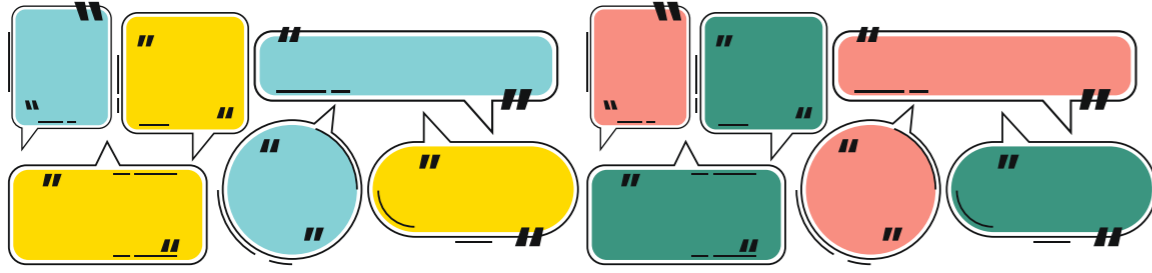
Büyük ya da küçük gruplarda kullanılabilir. **Sözlerin tüm grupça duyulması amacıyla kullanılan bir yöntemdir.**

Herkesin sırayla konuşması için bir yöntem belirlenebilir: Saat yönünde veya ters yönde sırayla konuşmak, söz alarak konuşmak, bir sonraki konuşmacıyı konuşanın işaret ettiği bir tur yapmak ya da elden ele nesne dolaştırarak söz sırasının nesneyi tutan kişiye geçtiği bir tur döndürmek gibi.

Tur tamamlandığında kolaylaştırıcı **“Neler duyduk?”** diye sorarak hızlı bir özet alabilir ya da kendisi söylenenleri çok temel bir düzlemde toparlayabilir.

Dikkat edilmesi gereken nokta grupta bulunan kişi sayısı ve o konuya ayrılan süredir. Kolaylaştırıcı ayrılan süreyi kişi sayısına bölerek hesaplayabilir ve tur başlamadan önce duyurabilir. Örneğin “en fazla 3 dakika konuşabilirsiniz” gibi. Bu sürenin sadece kolaylaştırıcılar değil grubun bütün üyeleri tarafından gözetilmesi önemlidir.

Yöntemin en büyük avantajı herkesin düşüncesini söyleyebilme şansının olmasıdır. Elbette katılımcıların “pas” diyerek sözünü kullanmama ya da daha sonra kullanma hakkı saklıdır.

Tur yönteminde de serbest tartışmada olduğu gibi kullanılan dilin önemi büyüktür. Kişiler kendi düşüncelerini ve duygularını anlatmaya özen göstermelidir. Bir kişiye yönelik ya da cevap hakkı doğuracak tarzdaki konuşmalar tur yöntemine uygun değildir. Bu tarz ifadeler bu yöntemde dikkati dağıtır, tartışmaya alan açılıp açılmayacağına dair kafa karışıklığına ve motivasyon düşmesine sebep olur.

3- Beyin Fırtınası

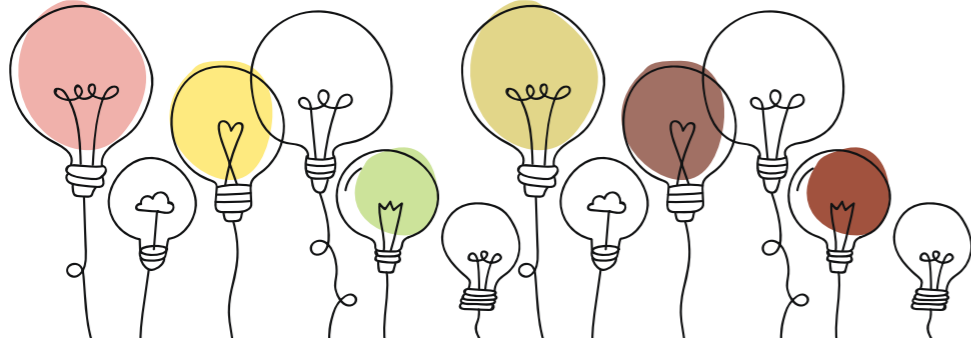
Büyük gruplarda, küçük gruplarda hatta kimi zaman kişinin tek başına gerçekleştirebildiği bir egzersiz türüdür.

Katılımcılardan konu hakkında akıllarına gelenleri mantık süzgecinden geçirmeden ortaya dökmeleri istenir. Onlardan gelenler herkesin görebileceği biçimde tahtaya, duvara, yapıştırılmış bir büyük kâğıda ya da çevrimiçi ortamda ekran paylaşılarak bir dokümana yazılır.

Paylaşımlar sönümlendiğinde katılımcılara **“Gördükleriniz size neler düşündürüyor?”** sorusu sorulur ve beyin fırtınasında çıkanlar üzerinde tartışma yürütülür.

Bu yöntem uygulanırken soru sormaya, tartışmaya alan açılmaz. Yöntem anlatılırken katılımcılar bu konuda bilgilendirilir ve “doğru- yanlış”, “mantıklı- mantıksız” şeyler söyleme kaygılarının olmaması ve akıllarına gelenleri olduğu gibi söyleyebilmeleri için cesaretlendirilirler.

Kolaylaştırıcının onaylayan ya da karşı çıkan ifadelerde bulunmaması, olabildiğince gelen ifadeleri bir araya getiren bir rolde kalarak görünmezleşmesi idealdir.

Özellikle günün başında yapılan beyin fırtınası egzersizleri oldukça işlev görür.

Katılımcıları atölye için aktif katılıma hazırlayan, zihin açan, harekete geçiren bir yöntem olarak grubun bir arada çalışmasını kolaylaştırır, grup dinamiğini yükselten yönü ile birlikte **gruptaki birikim, yaklaşım ve eğilimleri de ortaya çıkarması açısından kıymetli bir egzersizdir.**

4- Anonim Kağıtlar

Kişilerin kendi başlarına kalıp düşüncelerini kendi hızlarında düzenleyerek anonim bir şekilde çalışmaya katılabilecekleri bir egzersiz türü.

Gruba bir ya da birkaç soru sorulur ve cevapların küçük kâğıt parçalarına yazılması istenir. Bu kâğıt parçası bir kese gezdirilerek toplanabilir ya da ortaya bir kutu konarak bunun içine atılması istenebilir. Daha sonra katılımcılar tur yöntemi ile bir kâğıt çekerek kimin olduğunu bilmedikleri kağıtlarda yazanları okurlar ve egzersizin kurumuna bağlı olarak görüş bildirir, soru sorar ya da tartışma açabilirler. Egzersizin amaçlanan hedeflerine göre toplanan anonim kağıtlar bir panoda sergilenebilir, sınıflandırılabilir ve bunun üzerinden büyük grupta tartışma yürütülebilir.

Anonim kağıtları kullanırken önemli olan noktalardan biri bu anonimliğin korunmasına özen gösterilmesidir. Katılımcıların hangi kâğıda kimin yazdığına dair tahmin yürütmemeleri ya da sorular sormamaları için kolaylaştırıcılar yöntemi anlatırken bu noktayı özellikle vurgularlar. Egzersizin en sonunda bu süreçte katılımcıların neler duyduklarını ve düşündüklerini birkaç cümle ile almak kıymetlidir.

5- Sunum

Kolaylaştırıcının deneyim ya da bilgi paylaştığı yöntemdir. Sunum yöntemini mümkün olduğunca görsellerle desteklemek, slaytlar kullanmak, duvara asılan, çizilen bir görsel üzerinde anlatmak katılımcıların öğrenmelerini kolaylaştırır. Bu seçeneklerin hiçbiri mümkün değilse sunumda geçen önemli kelimeleri bir panoya ya da tahtaya yazmak/asmak düşünülebilir.

Sunumların 5 dakikayı geçmeyecek şekilde tasarlanmasını daha uzun sunum gerektiren konuların katılımcıları aktifleştirecek başka yöntemlerle çalışılmasını katılımcıların odağının tutması açısından öneriyoruz.

Her sunumdan sonra mutlaka aktarılan bilgilerin katılımcılara neler düşündürdüğüne dair birkaç cümle almak ve varsa temel soruları yanıtlamak için alan açmak önemlidir.

Kolaylaştırıcı spekülasyona açık ya da öğrenme hedefine hizmet etmeyen soru ve yorumları cevaplamak zorunda değildir.

6- Yer Değiştirmeli Egzersizler

Katılımcıların sorulan soruların cevaplarını, verilen önermeye katılıp katılmadıklarını ya da anlatılan fikre yakın/uzak olduklarını mekânda durdukları noktayı değiştirerek ifade ettikleri egzersizlerdir. **Aynı anda hem bedeni hem duyguları hem de zihni harekete geçirdikleri için oldukça güçlü egzersizlerdir.**

Bu egzersizleri hazırlarken mekânda öğrenme hedefinize uygun olarak hazırlık yapmak, mekâna net işaretler yerleştirmek gerekir.

Kolaylaştırıcı, egzersizin yönergesini verirken herkesin kendi adına düşünerek yer değiştirmesini ve bu süreçte birbirine müdahale etmemesini ister. Herkes bulunduğu noktayı seçip yerleştiğinde farklı yerleri seçen katılımcıların düşüncelerini paylaşmalarını ister. Dinleyenler arasında bu süreçte fikri değişenler olursa buna uygun olarak yeni yerlerini bulmaları için onları cesaretlendirir.

Tartışmalar yeterli olduğunda çemberde buluşarak **“Nasıl geçti?”**, **“Neler hissettiniz?”** sorularını sorarak katılımcılara deneyimlerini ifade edebilecekleri bir alan açarız.

7- Rol Oyunları

Küçük gruplara bölünen katılımcılara bir senaryo ya da bir durum vererek bunu kendi tercih edecekleri şekilde oynamalarını isteriz. Gruplara aynı ya da farklı senaryolar / durumlar verilebilir. Kendi başlarına bunun üzerinde çalışabilmeleri için biraz zaman verilir. Daha sonra her bir grup gelip kendi senaryosunu oynar. Her gruptan sonra ya da tüm gruplar bittikten sonra “Neler oldu?”, “Neler düşündünüz?” soruları ile üzerinde konuşmak için alan açılır. Üzerinde konuşulurken kişilerin senaryoyu ya da oyunculukları değil, gördükleri, olan biten üzerinde konuşmaları önemlidir. Kolaylaştırıcı yönerge verirken oynadıkları rollerin kişilere yapışmaması için hatırlatma yapması gerekir.

Büyük Grup, Küçük Grup ve Bireysel Katılım Alanları

Öğrenme hedeflerimize göre uygulayacağımız egzersizleri büyük grubun tamamı ile birlikte, küçük gruplara ayırarak ya da bireysel düşünebilecekleri durumlar oluşturacak şekilde planlarız. **Örneğin konuşulanları herkesin duymasına ihtiyaç duyuyorsak büyük grupta bir arada çalışmayı tercih ederiz. Tartışmaların daha kısa zamanda derinlemesine tüketilmesi gerekiyorsa küçük gruplarda tartışılmasını sağlarız.**

Bireylerin kendi başlarına düşünebilecekleri alanlar oluşturmak için buna uygun egzersizleri seçeriz. Bir atölye, katılımcıların hem bireysel düşünme hem küçük gruplarda tartışma ve büyük grupta paylaşım yapabilecekleri şekilde tasarlanır.

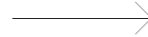
İpuçları:

- Atölyenin büyük grup ile başlanması ve kapanışında büyük grup ile sağlanması katılımcılarda tamamlanmışlık duygusunun oluşmasına yardımcı olur.
- Büyük grupta zaman kullanımı oldukça önemlidir.
- Değerlendirmeden önceki son egzersiz aynı zamanda tüm atölye çalışmasında katılımcıların atölyeyi gerçekleştirme amacına en yakın oldukları egzersiz olarak kurulur. Önceki egzersizler buraya kadar olan hazırlıklardır. Bu son egzersiz mutlaka büyük grupta konuşulup tamamlanır.
- Küçük grupları mümkün olduğunca 5 kişiyi geçmeyecek şekilde ve mutlaka önceden planlarız.
- Küçük grup çalışmalarının sonunda mutlaka tüm grubu bir araya toplayarak aktarım alırız ve diğer gruplara soru - cevap alanı açarız.
- Bireysel gerçekleştirilecek alanlara fazla zaman verirsek katılımcıların dikkatleri

dağılabilir; yeterli ancak çok da geniş olmayan bir süre veririz. Katılımcılar çalışmalarını yaparken onları aktif olarak gözlemleriz.

Yöntem	Büyük Grup	Küçük Grup	Bireysel
Neden tercih ederiz?	Tüm grupta konuşmak, tartışmak gerektiğinde	Tartışmaların derinleşmesi gerektiğinde	Kendi başına düşünmeye alan açmak gerektiğinde
Avantajları	Grup dinamiğini güçlendirir. Grubun konuya yaklaşımında herkesin bir fikri olur. Herkes tarafından aynı anda duyulur. Nasılın /duygu alma turları, tanışmalar, buz kırıcılar genellikle büyük grupta yapılır.	Tartışmalar derinleşir. Zaman verimli kullanılır. Kalabalıkta kendini kolayca ifade edemeyenler bu alanlarda daha rahat konuşabilirler. Problem çözme, karar alma gibi çalışmalar için en verimli alandır.	Kendi başına düşünebilme imkânı verir. Kendini sesli ifade etmekten çekinenlere alan açar. Performans kaygısı yaşayanlar için korunaklı bir yöntemdir.

Dezavantajları	Zamanı yönetmek zorlaşabilir.	Grup dinamiği daha kırılabilir.	Kendi başına olduğunda kişi tıkanma yaşayabilir.
Serbest tartışma	✓	✓	X
Tur	✓	✓	✓
Beyin fırtınası	✓	✓	✓
Anonim kağıtlar	X	X	✓
Sunum	✓	✓	X
Yer değiştirmeli egzersizler	✓	✓	X
Rol oyunları	X	✓	X

Tablo 1: Egzersizler ve İmkanları

Kolaylaştırıcılık

KOLAYLAŞTIRICILIK

Kolaylaştırıcı Kimdir? ⁴

Atölye çalışmaları için iki temel rolden bahsedebiliriz. Biri atölyenin katılımcıları iken diğer rol kolaylaştırıcılık rolüdür. Kolaylaştırıcı; belirli bir konuda öğrenme sürecini tasarlayan, hazırlık yapan ve süreci koordine eden kişidir. Katılımcı grubun ihtiyacı doğrultusunda, atölye öncesinde hazırlık yapar, amacı belirler ve amaca giden süreci teknik anlamda kolaylaştırıcı bir şekilde yürütür. Buradan yola çıkarak anlayabiliriz ki kolaylaştırıcı öğretmen veya çalışılan konunun uzmanı değildir. Konuya dair bilgi ve deneyime sahiptir ancak temel rolü gruptakilerin konuya dair bilgi ve deneyimlerini ortaya çıkarmalarına olanak sağlamak ve bunun için gerekli güvenli ortamı oluşturmaktır. Bununla beraber kolaylaştırıcının belirli özellikleri ve sorumlulukları vardır.

Kolaylaştırıcının Özellikleri

1. Kolaylaştırıcı, grubun nabzını gözler: Katılımcıların dengeli/eşit katılım sağlamasını, deneyim ve farkındalığını paylaşmasını takip eder. Katılımcıların beden dilini ve sözel ifadelerini gözlemler.

⁴ Bu bölüm yazılırken Kolaylaştırıcılar için Şiddetsiz Yöntemler El Kitabından yararlanılmıştır.

2. Atölyeyi gerçekleştireceği grubu olabildiğince tanı: Grubun özelliklerine ve ihtiyaçlarına uygun olarak kolaylaştırıcı uygun egzersiz yöntemini seçer, buz kırıcı oyunlar belirler, egzersiz yönergelerinde veya değerlendirme süreçlerinde gerekli değişiklikler varsa yapar.

3. Grubun güç dengelerini gözetir: Katılımı baskın olan kişilerin diğer katılımcıların önüne geçmesine engel olmaya çalışır ve söz dağılımını eşit yapmaya özen gösterir.

4. Güvenli ortamın yaratılması için uğraşır: Katılımcıların kendilerine ait bilgiyi, duyu ve düşünce deneyimlerini ortaya koymaları için güvenli bir ortama ihtiyaç vardır. Kolaylaştırıcı cesaretlendirici ve anlayışın sağlandığı bir ortamı yaratmalıdır. Ancak unutmayın ki çalışmanın sağlıklı ve etkili olmasından yalnızca kolaylaştırıcı değil grubun tamamı sorumludur.

Kolaylaştırıcılar için Temel İpuçları

- Katılımcıların enerji seviyelerini takip edin.
- Kendinizde dahil, grubu grupla konuşmaya davet edin. İkili konuşmaları olabildiğince önleyin. Güvenli bir ortam için önemlidir.
- Yeterince hazırlık yaptığınızdan emin olun ve kontrol listeleri hazırlayın.

- Açık, net ifadelerde veya yönergelerde bulunun. Doğru anlaşıldığınızdan emin olun.
- Süreyi takip edin. Egzersizlerin uzaması halinde ne kadar uzayacağını katılımcılarla birlikte belirleyin.
- Atölyenin rahat ve güvenli geçmesi için grupla birlikte üzerine anlaştığınız ilkeler belirleyin.
- Tartışma bölümlerinde katılımcıların birbirlerini dinlemelerini ve ortaya çıkan sorulara kendi yanıtlarını grubun bulmasını sağlayın. Siz yanıtlamaktan kaçının.
- Katılımcıların ortaya koyduğu her bilgi ve düşünce için teşekkür edin, olumlu geri bildirimde bulunun. Bu katılım için cesaretlendirici olacaktır.

Aklınızda Tutun

Herkes akıllıdır.

Herkesin duyguları ve düşünceleri için geçerli nedenleri vardır.

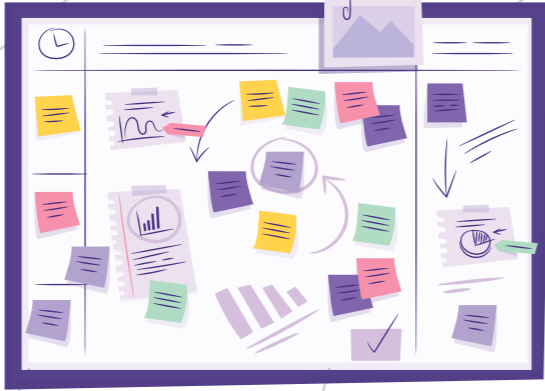
Herkes elinden gelenin en iyisini yapıyor.

Herkes kendi deneyimi konusunda uzmandır.

Herkesin sunabileceği bir katkı var.

Tüm sorunların çözümü vardır.

Atölyenin Planlanması

Atölye Öncesi

Atölyeyi tarihlendirdiğimiz günden önce kolaylaştırıcılar olarak bir araya gelerek hazırlık yaparız. Bu hazırlık süreci önceleri birkaç buluşma ve daha uzun birlikte çalışma alanları anlamına gelebilir. Ancak deneyim kazandıkça hem kendimizi hem de partnerimizi bir kolaylaştırıcı olarak tanımaya devam ederiz. Böylece hazırlık buluşmaları daha etkili ve daha kısa süreli buluşmalara dönüşebilir.

Programı hazırlamadan önce atölyenin amacını ve bu amaca ulaşabilmeyi mümkün kılacak öğrenme hedeflerini netleştirmek önemlidir. Bundan sonra atölyenin ne kadar süreceği ve kaç kişiye yönelik olacağı da göz önünde bulundurularak program hazırlanır.

Hazırlık aşamasında şu soruları netleştirelim:

Atölyenin amacı nedir?

Atölyenin öğrenme hedefleri nelerdir?

Bu hedeflerin sıralaması nasıldır?

Bu öğrenme hedeflerine denk gelen hangi egzersizleri kullanacağız?

Bu egzersizler için ne kadar süre ayıracağız?

Egzersizlerin yönergelerini nasıl vereceğiz?

Rol Paylaşımı: Kim, hangi kısımları kolaylaştıracak?

Arka plan hazırlıkları neler?

Arka plan hazırlıklarının sorumlulukları nasıl paylaşılacak?

Kolaylaştırıcı kendini rahat hissediyor mu? Eğer hissetmiyorsa onu endişelendiren şey ne ve bu konuda ne yapabileceği üzerine düşünmeliyiz.

Programı hazırlarken ve hazırladıktan sonra şu sorularla programı kontrol edelim:

- Süre doğru hesaplanmış ve yeterli mi?

- Egzersiz çeşitliliği sağlanmış mı?

- Program katılımcıya hem kendi başına hem küçük bir grupta ve hem de büyük grup içerisinde aktif olma imkânı sağlıyor mu?

- Zihinsel, bedensel ve duygusal etkileşimi bir arada sağlayan bir program mı?

- Egzersizler ve yönergeler açık, anlaşılır ve net mi?

- Atölye yüz yüze yapılacak ise mekânın o tarih ve saatte uygunluğu kesinleşti mi?

- Malzemeler (flipchart, markör kalem, post it, plastik yapıştırıcı, çeşitli kalemler, kağıtlar, oyunlar için ekstra malzeme vb.) tam mı? Hazırlanması gereken materyaller varsa hazırlandı mı?

- Çevrimiçi ise: buluşma ortamı (zoom/meets/teams vb) tarih ve saate uygun tanımlandı mı? poll/anket varsa kuruldu mu? padlet, menti, drive dokümanlar vb gibi diğer çevrimiçi araçlar hazırlandı ve paylaşımına açık hale getirildi mi?

Şiddetsiz bir atölyede olması gereken diğer alanlar:

Atölyenin öğrenme hedeflerine ulaşması için gerekli ortamı, atmosferi sağlamak, grup dinamiğini oluşturmak, tonu kurabilmek ve katılımcıların kendilerini güvende hissedebilmeleri için şu alanlara yer açmak gerekir:

Tanışma:

- Örgütünüzün ve atölyenin kolaylaştırıcılarının tanıtılması.

- Katılımcıların ve kolaylaştırıcıların tanışması.

Eğer katılımcılar önceden birbirlerini tanıyorlarsa birbirlerinin farklı yönlerini ortaya çıkarabilecek bir soru veya oyun ile tanışma yapılabilir.

Nasılız Turu:

- Sıra ya da söz isteyenle devam edilerek yapılabilir.
  - Katılımcıların ve kolaylaştırıcıların nasıl olduklarını doğrudan ya da dolaylı olarak ifade edebilecekleri oyun ya da sorularla yürütülebilir.
- Gruptaki hazır bulunuşluk ve motivasyon ile birlikte bir rahatsızlığı, ağrısı vb. olan ya da bir sebeple keyifsiz olan var ise haberdar ve hazırlıklı oluruz. Atölye sırasında bu kişileri (işaret etmeden) gözetmeye çalışırız.

Grup Anlaşması:

- Grubun birlikte geçireceği çalışma zamanı için kendi kurallarını oluşturduğu bu bölüm güvenli alanı kurabilmek için kıymetlidir.
- Kolaylaştırıcılar maddeleri yazmadan önce grubun onayının olduğundan emin olurlar.
- Kolaylaştırıcılar kendi işlerini kolaylaştıracak maddeler önerebilirler (telefonlarımızın sesi kısık olabilir mi?" gibi). Kolaylaştırıcının önerdiği madde de diğerleri gibi grup tarafından onaylanırsa yazılır.
- Atölye sırasında yeme, içme ve tuvalet ihtiyaçlarının birlikte düzenlenerek net bir şekilde yazılması büyük kolaylık sağlar.

- Özel durumlara açık olmak gerekebilir. Örneğin bir katılımcı "Önemli bir konuda haber bekliyorum, telefonumu sessize alamam" diyorsa o kişi hariç diğerlerinin telefonlarının sesini kısmaları ve o kişinin de arandığında egzersizden çıkması, görüşüp geldikten sonra telefonunu sessize alması önerilebilir.
- Grup anlaşmasının kendi başına bir egzersiz alanına dönüşerek enerjimizi harcamamasına özen göstermek, zihin egzersizlerine "eğer şöyle olursa..." gibi varsayımsal sorunlara önlem alma alanına dönüşmemesine dikkat etmek gerekir.

Program Tanıtımı:

- Daha önceden paylaşılmış olsa dahi programın başlıklarını ve süresini tekrar gözden geçirmek katılımcıların hazır bulunuşluklarını artırır.
- Molalar programın önemli parçalarıdır. Program içinde molaların zamanını ve süresini katılımcılara söylemekle birlikte ihtiyaç olduğu takdirde planlanmamış olsa dahi mola yapılabileceğini belirtmek katılımcıları güvende hissettirecektir. Programa dair soruları duyarak cevaplamak ancak egzersizleri derinlemesine açıklamak ya da tartışmaktan kaçınmak önemlidir.

Beklentilerin Alınması:

- Program katılımcılara sunulduktan sonra katılımcılardan atölyeye ilişkin beklentilerin alınması ve atölye sonunda değerlendirmelerin de bu beklentiler üzerinden yapılması hem katılımcılar hem de kolaylaştırıcılar için bütünsel bir izlek oluşmasında yararlıdır.
- 2-3 saatlik tek bir atölye için beklenti almaya gerek duyulmayabilir.
- Tam günlük ya da bir seri olarak planlanmış atölyelerde beklentileri mutlaka almak gerekir.

Bu konuda zihinleri gereğinden fazla meşgul etmemek adına hem de henüz başlamakta olan bir atölyede çekingenlikler olabileceğini düşünerek beklentileri anonim almak, sesli değil yazılı olarak almak tercih edilir.

Buz Kırıcılar/Canlandırıcılar:

Buz kırıcılar/canlandırıcılar katılımcıların çalışmaya ısınmalarını sağlar, daha aktif rol almalarını kolaylaştırır, enerjiyi ve grup dinamiğini yükseltir. Üstelik eğlencelidirler!

Değerlendirme:

Her atölyenin sonunda mutlaka bir değerlendirme alanı açarız. Değerlendirmede soruları ya da egzersizi nasıl formüle etmiş olursak olalım genellikle şunları öğrenmek isteriz:

Beklentiler karşılandı mı?

Neler en çok akılda kaldı?

Kalan soru işaretleri neler?

Katılımcıların bu başlıkların altına yerleştiremedikleri ancak paylaşmak istedikleri düşünceleri için ayrı bir alan açılır.

Uzun soluklu çalışmalarda değerlendirme alanına kolaylaştırıcıların tutumları veya yetkinlikleri, atölye çevrimiçi yürütülmüş ise araçlara dair geri bildirim sunmaları sağlanır.

Atölye Sonrası

Kolaylaştırıcıların Atölye Değerlendirme ve Geri Bildirimleri:

Atölye tamamlandıktan sonra mümkün olan en kısa sürede kolaylaştırıcılar bir araya gelerek atölyenin değerlendirmesini yaparlar.

Bu değerlendirmeler ileride yapacakları atölyeler ve bu atölyelerin kontrol listelerine katkı sunacak ve kolaylaştırıcıların kendi öğrenme alanları olacaktır. İşlemeyen bir egzersiz, anlaşılmayan bir yönerge, yetişmeyen zaman, dirençle karşılanan bir soru, çığırından çıkan bir tartışma bu alanda konuşularak çözümlenecek ve ilerideki atölyelerde kullanabileceğiniz kolaylaştırıcılık becerilerine dönüşecektir.

Kolaylaştırıcıların Geri Bildirimi:

Geri bildirim konusunda belirli ilkeler ve yöntemler oluşturmak bu alanda güvende hissetmemizi sağlar.

Aşağıdaki geri bildirim ilke ve yöntemlerinden faydalanabilirsiniz.

- Önce her kolaylaştırıcı kendisine olumlu ve olumsuz geri bildirim verir.

- Eğer partneriniz, sizin ona kendisi hakkında vereceğiniz olumsuz bir geri bildirimini halihazırda kendisine vermiş ise bu geri bildirim tekrar verilmez çünkü hedeflenen olmuş ve kolaylaştırıcı bu konuda geri bildirimini zaten almıştır.
- Olumlu geri bildirim yinelenmek kimseye zarar vermez.
- Geri bildirim zamanı ile yeri belli ve net durum ifade edilerek verilir. Genellemenin yapılarak verilmez.
- Geri bildirim alanı birlikte öğrenme ve gelişme alanıdır. Yargılayıcı ifadeler içermez.
- Kolaylaştırıcı olumlu ya da olumsuz bir geri bildirim aldığı anda savunmaya geçmez ve açıklama yapma zorunluluğu yoktur. Aynı fikirde olmayabilir, cevap verme zorunluluğu yoktur.
- Olumlu ya da olumsuz geri bildirim alan kolaylaştırıcı geri bildirim yerinde olduğunu düşünüyorsa "geri bildirim aldım" diyebilir.

Diğer sayfadaki sorular üzerinden atölyenizin değerlendirmenizi yapabilir ve zaman içerisinde kendi ihtiyaçlarınızı karşılayan başka sorular oluşturabilirsiniz.

Listag Eğitici Eğitimi Antrenman Programı Ocak-Mart 2021

Kolaylaştırıcılar: Elmas, Filiz ve Umut

Katılımcı Sayısı: 13 kişi

Çalışmanın amacı: a) Tüm çalışmanın kurgusunun hazırlığı

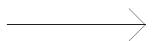
b) eğitim üzerine: formal - informal, deneysel öğrenme, egzersiz yöntemleri c) Grupları oluşturma, grupların konularını netleştirme

Değerlendirme Soruları	Cevaplar
Hazırlık / Çalışma	
Akış / Bütünsellik	
Zaman Kullanımı / Gözetimi	
Katılımcılardan Öğrendikleriniz	
Kolaylaştırıcıların Geri Bildirimi	

Saat	Aktivite/Yöntem	Amaç/İstenen Sonuç	Kim?	Ortam/Araçlar
16.00	Hoş geldik			
5'	Nasılız?			Poll
10'	Tanışma- 4 tane öyle mi böyle mi, 4. de break out room da sohbet 7 dakika Sorular: 1. geç kalkmak mı erken kalkmak mı? 2. tatlı mı tuzlu mu? 3.yaz tatili için sakın bir ada mı, tanımadığın bir şehir mi? 4. Virüs birdenbire ortadan yok olsa ilk birkaç gün ne yapardın?"			Breakoutrooms
5'	Atölyenin temel amacının aktarımı			-
5'	Öğrenme ortamının tanıtılması			-
5'	Çalışmayla tanışma • Atölye ve Kitapçıkla Tanışma Ekran ve link paylaşarak sunum. Katılımcılara atölyeleri yapacaklarını söylemek. Günün programının anlatımı (çalışmanın 15 dakika sarkabilir)	Her bir günün akışını, amacını aktarma ve kitapçıkla ilgili bilgi verme *Katılımcıların 4 güne katılacakları bilgisi üzerinden tasarlanan bir çalışma.		-
10'	Beklentiler - Tüm atölye dizisinden beklentin ne? - Bugünkü atölyeden beklentin ne? - Bu atölyeler için kendinden beklentin ne? - Gruptan beklentin ne?	Katılımcıların atölyeye ısınması, beklentilerin açığa çıkması. *Beklentileri son atölyede hatırlatıp soralım?		
10'	Grup Anlaşması • İletişim ortamının kararının verilmesi	Birlikte çalışmayı kolaylaştırmak için ihtiyaçları ortaya çıkarmak. Ortak bir ton kurabilmek.		Google dokumans
16.50	Eğitim Üzerine- Deneysel Öğrenme			
5'	Beyin fırtınası "Eğitim ve öğrenme kelimeleri neler çağırıyor?"	Zihin açmak		Doküman
5'	Formal- informal - non formal eğitim - (stklar non formal eğitim.) Sunum, slaytlar ya da görsel ile ekran paylaşarak.	Kısaca eğitim türlerinden bahsetmek Atölyelerde hangi araçları kullanırsak kullanalım temel aldığımız öğrenme yönteminin tanınması		
10'	Soru cevap: insan hakları eğitimleri katılımcı odaklı eğitim			
17.10	Ara			

52

Listag Eğitici Eğitimi Antrenman Programı Ocak-Mart 2021

Kolaylaştırıcılar: Elmas, Filiz ve Umut

Katılımcı Sayısı: 13 kişi

17.20	Kolaylaştırıcılık		
25'	Önceki deneyimlerinizi düşünerek kolaylaştırıcılardan beklenen beceri ve sorumlulukları konuşmak. Kolaylaştırıcılardan ne beklenemez? sorusu da sorulabilir. (Her söze cevap vermesi, kararlar alması, yargıç olması vb.) Kolaylaştırıcı nedir?	Kolaylaştırıcı nedir ve Kolaylaştırıcıların rolleri sorumlulukları dikkat etmesi gerekenler vs. konuşmak.	Slide
17.45	Öğrenme Farklılıklarını Anlamak		
20'	VARK öğrenme modeli baz alınarak katılımcılara hangi öğrenme stiline yatkın olduğu sorulur, Katılımcılar yatkın oldukları öğrenme stiline işaretlerler. Tabloyla ilgili ne düşündükleri sorulur.	Çeşitli öğrenme biçimlerini görmek	Menti
18.05	Egzersiz Yöntemlerini Tanımak		
20'	Serbest tartışma, Tur yöntemi, beyin fırtınası, anonim kağıtlar, yer değiştirmeli egzersizler, sunum, canlandırmalar ve rol oyunları. Padletteki öğrenme şekilleri ile eşleştirmeye yapılır.	Temel atölye yöntemleri tanımak	Padlet
18.25	ARA		
18.35	Grupları oluşturma, grupların konularını netleştirme		
5'	4 başlık halinde yazılan yerin altına kişilerin çalışmak istedikleri başlığın altına isimlerini yazmalarını söyleriz ve 3 tane 3 er 1 tane 4 kişilik grup oluşur.	Toplumsal cinsiyet (Umut), ayrımcılık (Elmas), temel kavramlar (Filiz) ve mitler (Umut)	Padlet
10'	Gruplar belirlendikten sonra küçük gruplara ayrılır. (Toplumsal Cinsiyet Grubu, Ayrımcılık Önyargılar Grubu, Temel Kavramlar Grubu, Mitler Grubu)	Buradaki amaç grupların kendi çalışma programlarını oluşturabilmeleri.	Breakoutrooms
5'	Grupların danışmanları bilgisi paylaşılacak		
18.55	Değerlendirme		
5'	Yazılı	İçerik, Kolaylaştırıcılar, Ortam ve Araçlar, Zaman Kullanımı	Padlet
10'	Sözlü olarak aktarmak istediğiniz şeyler var mı?		

Kontrol Listesi: -zoom bağlantısı aç, -varsa zooma nasılları ekle, -zoomu siteye ekle
-tüm katılımcılar siteye erişebiliyor mu? -tüm katılımcılara dokümanları açtın mı?

Egzersizler I

(Toplumsal Cinsiyet, Önyargılar ve Ayrımcılık, LGBTİ+ Temel Kavramlar, Mitler)

EGZERSİZLER 1

Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyet; “kadınlık” ve “erkeklığe” dair toplum tarafından belirlenmiş ve cinsiyete yüklenmiş olan görüşler, davranış kuralları, inanç sistemleri, ifade biçimleri ve beklentileri ifade eder. Örneğin “kızların” bebekle “oğlanların” arabayla oynamayı tercih ettikleri varsayımı toplumsal cinsiyet kapsamına girer.

Toplumsal cinsiyet değişkendir; kültüre, zamana, sosyal dinamiklere göre farklılık gösterir. Farklı kültürlerin toplumsal cinsiyet hakkında, kadın ve erkek için neyin uygun olduğu ve neyin olması gerektiği üzerine farklı fikirleri vardır.

Toplumsal cinsiyet sadece kadın ve erkek arasındaki değil, her gruptaki güç ilişkilerini ağır biçimde etkiler; bu da birçok sosyal probleme neden olur.

Toplumsal cinsiyet rolü ise toplumsal cinsiyet bağlamında “kız/kadınlara” ve “oğlan/erkekler” yüklenen toplumsal beklenti ve sorumlulukları işaret eder. Örneğin kızların “hanım hanımcık” olması beklentisi oğlanların “delikanlı” olması beklentisi toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkilidir.

Cinsiyet Rol Bulutu

Süre: 30 dakika **Amaç:** Toplumsal cinsiyet rollerini fark etmek, sorgulamak.

Araçlar: Mentimeter **Yöntem:** Büyük Grup, Beyin Fırtınası-Tartışma

Hazırlık: Kolaylaştırıcılar önceden Menti.com üzerinden iki tane kelime bulutu anketi hazırlarlar.

1. Anket: Kadın denince aklınıza neler geliyor?

2. Anket: Erkek denince aklınıza neler geliyor?

Uygulama: Katılımcılara menti anketi sırayla gönderilir. Katılımcılar aklına gelen kelimeleri yazıp gönderirler. Kelime bulutları oluşur.

Tartışma-Değerlendirme: Gruba oluşan kelime bulutu gösterilerek sorulur. Tartışma soruları
- Gördükleriniz sizlere neler düşündürüyor? Grup serbest tartışır. Bu tartışma kapanır ve diğer soruya geçilir.

- Sperm ve yumurta birleştiğinde canlı oluşmaya başlar. Yaklaşık 6 hafta sonra cinsiyet özelliği ortaya çıkar ve ona göre ilgili bölümler farklılaşır. Bu kelime bulutlarında gördüklerinizden hangileri bu aşamada olmuştur? Hangileri toplumsaldır?

- Şimdi toplumsal cinsiyete dair neler söyleyebilirsiniz?

Kolaylaştırıcıya Not: Anketleri mentimeter üzerinde hazırladıktan sonra katılımcılarla paylaşılacak kodu atölye programında ilgili yere not edin.

Kısa Film⁵

Süre: 30-45 dakika

Amaç: Toplumsal cinsiyet rol kalıplarını sorgulamak.

Yöntem: Büyük Grup

Araçlar: Kısa film, film gösterimi için teknik araç.

Hazırlık: Gösterimi yapılacak kısa film belirlenir. Gösterimi için teknik araç kontrol edilir.

Uygulama: Kolaylaştırıcılar büyük gruba kısa filmi izletmeye başlar, filmin ortasında film durdurulur. Filmin sonu grup tarafından oluşturulur. Daha sonra filmin sonunun neden bu şekilde oluşturulduğu ve bu sondaki toplumsal cinsiyet rollerine dair konuşulur.

Tartışma-Değerlendirme: Bu egzersiz size nasıl geldi? Neler düşünüyorsunuz? sorularını kolaylaştırıcı gruba sorar. Grup paylaşımlarını yapar.

⁵ Bu egzersiz Kolaylaştırıcılar için Şiddetsiz Yöntemler El Kitabından referansla alınmıştır.

Önyargılar ve Ayrımcılık

Ayrımcılık; kişilerin birtakım özellikleri nedeniyle toplumdaki diğer kişilere göre eşit olmayan uygulama ve davranışlara maruz kalmasını, dışlanmasını, ayrılmasını, işaretlenmesini ya da kısıtlanmasını ifade eder. Topumlarda; cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimlik, renk, ırk, dil, inanç, engellilik, etnik köken gibi bazı özellikler hiyerarşik bir biçimde anlamlandırılır. Bazı özelliklerin diğerlerinden üstün olduğuna ilişkin inançlar gelişir. Bu durum ayrımcılığın kaynağını oluşturur. Ayrımcılık, bir gruba veya grubun üyelerine karşı önyargılardan beslenen olumsuz tutum ve davranışların tümüyle ilgili bir süreçtir.⁶

Önyargı; kavramsal olarak önceden yargıya varma durumunu ifade eder. En kısa anlamıyla; birey, grup ya da toplumun yeteri kadar bilgi sahibi olmadığı ya da yanlış bilgi edinerek karşı tarafa (bilgi-grup-toplum) takındığı olumlu ve olumsuz tutumlardır.⁷

⁶ Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar. Çayır K, Ceyhan M. 2012

⁷ Individual and Social Exclusion Practice: Prejudice and Discrimination. Erdoğan M, Vatandaş C. 2020

Bu tutumların davranışa dönüştüğü durumlar ayrımcılık olarak ifade edilir. Önyargılar ve dolayısıyla ayrımcılık, bir gruba ya da grup üyelerine yönelik olumsuz düşüncelerin yanı sıra hoşlanmama, hor görme, kaçınma ve nefret etmeye kadar uzanan olumsuz duyguları içeren tutum ve davranışlara yol açarlar.⁸

Kalıp yargı; belirli bir objeye ya da gruba ilişkin bilgi boşluklarını dolduran, böylece onlar hakkında karar vermeyi kolaylaştıran, önceden oluşturulmuş birtakım izlenimler, atıflar bütünü olarak zihnimize oluşturduğumuz imgelerdir.⁹

Örneğin yeni biriyle karşılaştığımızda onunla ilgili bilgimiz böyle imgelerle biçimlenir. Her erkek modacının gey olduğunu düşünmek, saç kısa her kadının lezbiyen olduğunu düşünmek, bütün transların seks işçisi olduğunu düşünmek bu gruplarla ilgili kalıp yargılardır. Kalıp yargılar olumlu ya da olumsuz olabilir. Ancak olumlu ya da olumsuz tüm kalıp yargıların ayrımcılığa neden olabileceğini unutmamak gerekir. İnsanlar bilgiyi

⁸Çayır K, Ceyhan M. 2012

⁹Çayır K, Ceyhan M. 2012

ayırt etmek için gruplamalar yapar, gruplamak için ırk, cinsiyet, dini inanç, etnik köken gibi fiziksel ve sosyal ayırt ediciler kullanırlar. Bu gruplamalar önyargılar için zemin hazırlar, bu önyargılar da bazı grubu tektipleştirilmesine, “**biz ve onların**” oluşmasına neden olur. Bu gruplamalar kalıp yargıları da beraberinde getirir.

Önyargı ve kalıp yargılar, ayrımcılığı ve şiddeti besler.

Allport; önyargı ve ayrımcılığın sonuçlarını yandaki gibi açıklıyor. Önyargı ve kalıp yargılarla başlayan kötü söz söyleme ve uzak durma tutumları ayrımcılıktan fiziksel saldırıya ve nefret suçuna uzanıyor.

Toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılık, tüm ayrımcılık biçimleri gibi hak ihlalidir. Transfobi, homofobi, heteroseksizm bu ayrımcılık türlerine örnek verilebilir.

Transfobi: Bu terim trans kadınlara, trans erkeklere ve trans şemsiyesi altındaki kimliklere yönelik önyargı ve nefreti anlatır.

Homofobi: Bu terim eşcinsellere yönelik önyargı ve nefreti anlatır. Eşcinselleri ve eşcinselliği aşağılayan, hakaret ya da komedi unsuru olarak gören söylem ve eylemlerin tümünü içerir.

Heteroseksizm: Heteroseksüelliği bir zorunluluk olarak gören ve tek varoluş biçimi olarak dayatan heteroseksizm bir ayrımcılık ideolojisidir.

Cissexizm, monoseksizm, allosexizm, lezfofi, geyfofi, bifobi, transfobi, mizojini de toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılık türlerindedir.

Fotoğraflar¹⁰

Süre: 30 dakika

Amaç: Gizli kalmış önyargı ve varsayımlarımızın farkına vararak önyargı konusuna giriş yapmak.

Araçlar: Farklı fotoğraflar, post it.

Yöntem: Büyük Grup

Hazırlık: Farklı yaşlardan, ırklardan, bedenlerden insanların fotoğraflarını araştırın ve grupla paylaşmak için hazır hale getirin.

Uygulama: Fotoğrafları her bir katılımcının görebileceği şekilde asın ve onlardan her bir fotoğraftaki kişiye dair yorumlarını yazmalarını isteyin. Post-it leri kullanarak herkes yorumunu fotoğrafların yakınına yapıştırır. Bu yorumlar daha sonra herkes tarafından okunur.

Tartışma-Değerlendirme: Yazılan yorumları okuduktan sonra gizli önyargılarımız, varsayımlarımız hakkında konuşabilirsiniz. Konuşmalar bittikten sonra gruba sorun.

Ne düşünüyorsunuz?

Kolaylaştırıcıya Not: Tartışmaları derinleştirmek için uygun fotoğraflar seçin.

¹⁰ Bu egzersiz Kolaylaştırıcılar için Şiddetsiz Yöntemler El Kitabından referansla alınmıştır.

Dünyadan Kaçış¹¹

Süre: 35-40 dakika

Amaç: Kalıplaşmış önyargı ve düşüncelerin incelenmesi, bu düşüncelerin temel kaynaklarına bakmak.

Yöntem: Senaryo çalışması, tartışma.

Araçlar: Senaryonun yazılı olduğu dokümanlar, kalem.

Hazırlık: Grupların üzerinde tartıştıkları senaryo hazırlanır, katılımcı sayısı kadar çoğaltılır.

Uygulama: Senaryo gruba dağıtılır. Grup senaryoda belirtilen kişilerden beş kişiyi seçerler.

Tartışma-Değerlendirme: Seçme aşaması bittikten sonra tartışmayı kolaylaştıracak sorular:

1. Sizinle rokete binecek 5 kişiyi seçmek zor oldu mu? Olduysa veya olmadıysa neden?
2. Üzerinde hiç güçlük olmadan ortaklaştığınız kişiler var mıydı, varsa neden güçlük yaşamadınız?

¹¹ Bu egzersiz Kolaylaştırıcılar için Şiddetsiz Yöntemler El Kitabından referansla alınmıştır.

3. Rokete almayı hiç düşünmediğiniz kişiler var mıydı, varsa neden?

Bu tartışma sorularından sonra egzersizin değerlendirilmesi için gruba sorun: Egzersiz sana neleri düşündürdü, gerçek hayatta seçilmek-seçmek nasıl bir şey olabilir?

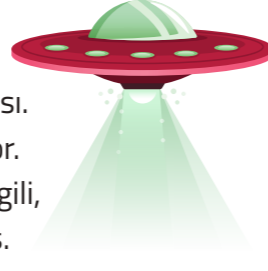
Kolaylaştırıcıya Not: Katılımcı sayısına bağlı olarak küçük grup çalışması şeklinde düzenlenebilir. Senaryodaki kişilere ait verilen bilgilerin çalışma grubuna uygun olmasına özen gösterin.

Senaryo: 20 dakika içinde dünyanın yok olacağını öğreniyorsunuz. Grubunuzdaki herkes güvenli bir biçimde felaketten kaçabilecek bir roket içinde. 30 yıllık yeterli yemek ve yakıtınız var. Yaşayabileceğiniz başka bir yer bulma umuduyla seyahat ediyorsunuz. Roket içi yerleşim sıkışık ve özel alana dair çok az imkân var. Sizin roketteki yeriniz sağlam ve sizden bu yerinizden vazgeçmeniz istenemez. Roketin dışında kaçmayı bekleyen 10 kişi daha var. Bu kişilerden sadece 5 kişiyi seçebiliyorsunuz. Çünkü roket hareket edebilmek için daha fazla kişiyi alamaz. Dünyadan kaçabilen tek grup sizin grubunuz. Rokette yeri alan kişiler kimlerin geleceğine mümkün olduğunca birlikte karar vermeli.

Roketin dışında kaçmayı bekleyen kişiler:

- Müftü, 45 yaşında, daha önce emlakçılık yapmış.
- Hamile kadın, 25 yaşında, Suriyeli ve iyi bir Suriye yemekleri aşçısı.
- Hamile kadının kocası, 26 yaşında, temel inşaat işlerinden anlıyor.
- Silahlı polis, 38 yaşında, beyaz, elektronik iletişim konusunda bilgili, yanan bir arabadan iki kişiyi kurtardığı için ödül madalyası verilmiş.
- Futbolcu, 22 yaşında, beyaz, daha önce babasının kasap dükkanında çıraklık yapmış, liderci bir ruha sahip.
- Jeolog, 32 yaşında, bekar, 2 çocuğu var, önceden radikal bir dini gruba üyeymiş.
- 22 yaşında sarışın dizi oyuncusu, ilkokul öğretmenliği eğitimi almış.
- Fen bilimleri öğrencisi, 20 yaşında, mikro elektronik ve bilgisayar alanında kurs bitirmiş, dine inanmıyor.
- Erkek hemşire, 25 yaşında, tıbbi ve psikiyatri hemşireliği yapmış, gey.
- 14 yaşında genç bir kız, halen okuyor, bilime meraklı, bazen içine kapanık oluyor, ailesi içine kapanıklığı için gelecek hafta terapistten randevu almış.

Güvenlik Hallerimiz¹²

Süre: 30 dakika

Amaç: Gündelik hayatımızda yaşam alanlarımızın ayrımcılık temelinde nasıl örgütlendiğini fark etmek, katılımcıların kadınlar ve LGBTİ+'ların yaşadığı ayrımcılıklara ilişkin farkındalık geliştirmelerini sağlamak.

Yöntem: Büyük grup, bireysel düşünme.

Araçlar: Padlet, Zoom.

Hazırlık: - Padlet aracının Raf seçeneğini kullanarak bir pano oluşturun.

- Mekanların yer aldığı satırları oluşturun. Mekanlar; gündüz sokakta, gece sokakta, toplu taşımada, aileyle yaşanan evin salonunda, okulda, alışveriş merkezinin tuvaletinde, hastanede, iş yerinde, fabrikada, üst düzey yönetici ofisinde.
- Mekanlar satırının altına yeni bir kart ekleyerek "Ben" yazın ve her bir mekan ifadesinin altına da hiç güvenli değil- çok güvenli yazan kartları oluşturun.
- Alt satıra geçin ve "K" yazan bir kart oluşturun, mekanların altına yine hiç güvenli değil - çok güvenli yazan kartlarla doldurun.

¹² Bu egzersiz Şebeke Yayınlarının Toplumsal Cinsiyet Konu(şma)ları kitabında yer alan "Alanlar ve Mekanlar" egzersizinin yeniden düzenlenmesi ve çevrimiçi ortama uyarlanması ile oluşturulmuştur.

- Alta bir satır kart daha açın ve " I " yazın. Mekanların altına hiç güvenli değil- çok güvenli ibarelerinin yer aldığı kartları oluşturun.

- Bu Padlet panosunu yıldızlarla değerlendirme yapılacak şekilde düzenleyin.

Uygulama:

- Kolaylaştırıcı ekran görüntüsü paylaşır ve yönergeyi verir: "Her bir mekanın adı söylendiğinde hiç güvende hissetmiyorsanız 1, çok güvende hissediyorsanız 5 yıldız verin" Bunu katılımcıların aynı anda yapacaklarını ve katılımı takip ederek bir sonraki mekanı okuyacağınızı yönergenize ekleyin.

- Padlet panonuzun linki Zoom'un chat kısmından grupta paylaşın ve başlayın. "Ben" satırı bittikten sonra alt satıra geçin.

- K kartına " Kadın" yazın: Bir kadın için düşünerek yıldızlamalarını isteyin.

- L kartına gelin, karta LGBTİ+ yazın ve LGBTİ+ lar için ne kadar güvenli olacağı üzerinden düşünüp yıldızlamalarını isteyerek mekanları tek tek okuyun.

- Tamamlandıktan sonra herkesin 1-2 dakika göz atmaları için zaman tanıyın.

- Ekran paylaşımını kapatın.

Tartışma-Değerlendirme: Egzersiz size nasıl geldi? ve Gördükleriniz size neler düşündürüyor? İki tur grubun paylaşım yapmalarına olanak tanıyın.

yerler	gündüz sokakta	gece sokakta	toplu taşımada	ailemle yaşadığım evin salonunda
benim için	hiç güvenli değil - güvenli	hiç güvenli değil - güvenli	hiç güvenli değil - güvenli	hiç güvenli değil - güvenli
bir kadın için	hiç güvenli değil - güvenli	hiç güvenli değil - güvenli	hiç güvenli değil - güvenli	hiç güvenli değil - güvenli
bir LGBTİ+ için	hiç güvenli değil - güvenli	hiç güvenli değil - güvenli	hiç güvenli değil - güvenli	hiç güvenli değil - güvenli
ailemle yaşadığım evin salonunda	okulda	alışveriş merkezinin tuvaletinde	hastanede	
hiç güvenli değil - güvenli	hiç güvenli değil - güvenli	hiç güvenli değil - güvenli	hiç güvenli değil - güvenli	
hiç güvenli değil - güvenli	hiç güvenli değil - güvenli	hiç güvenli değil - güvenli	hiç güvenli değil - güvenli	
hiç güvenli değil - güvenli	hiç güvenli değil - güvenli	hiç güvenli değil - güvenli	hiç güvenli değil - güvenli	

LGBTİ+ Temel Kavramlar¹³

Atanmış Cinsiyet: Doğumda ya da daha öncesinde dış genital özelliklere atanan bazı özellikler ve bunlar üzerinden inşa edilen varsayımlardan yola çıkılarak kişilere atanan cinsiyettir. Çoğunlukla ikili bir kız-oğlan ve kadın-erkek ile sınırlıdır. Sıklıkla “biyolojik cinsiyet” ya da “bedensel cinsiyet” ifadeleri kullanılsa da, kişinin kendi iradesi dışında tıp ve toplumsal ön kabuller tarafından atandığı için “atanmış cinsiyet” kavramını kullanmak daha doğrudur.

Cinsiyet Kimliği: Kişinin kendini ait hissettiği, özdeşim kurduğu, tanımladığı cinsiyeti ve başkaları tarafından nasıl tanımlanmak istediğini ifade eder. Dışardan gözlenerek fiziksel özelliklerle tanımlanamaz. Cinsiyet kimliği yalnızca bedenle ilgili değildir, psikolojik ve sosyal yönleri de içeren bir süreç ve terimdir.

Non-binary: İkilik dışı, iki şeyden oluşmayan demektir. Yani kendini kadın ve erkek kategorileri içinde tanımlamayan kişilerin cinsiyet kimliğini tanımlar.

¹³ Bu kısım yazılırken KAOS GL Sıkça Sorulan Sorular kitapçığından yararlanılmıştır.

Trans: Cinsiyeti ve/veya cinsiyet kimliği, doğumda atanan ve varsayılan cinsiyetle uyumlu olmayan kişilerin tümünü ifade eder. Şemsiye bir terim olarak da kullanılır. Kişilere doğumda atanan cinsiyet, bir atama olması ve aslında kişinin kendi iradesini ve hayatını yansıtmaması dolayısıyla birçok durumda doğru olmayabilir. Doğduğunda kendisine “erkek” cinsiyeti atanan ancak kendisi kadın olan kişilere trans kadın, “kadın” cinsiyeti atanan ancak kendisi erkek olan kişilere trans erkek denir.

Trans bir cinsiyet kimliğidir ve kişiler kendilerini sadece cinsiyetleri olan ve atanmış cinsiyetle alakası olmayan, beyanlarıyla belirlenen cinsiyet ile tanımlayabilir ve cinsiyet kimliğine ilişkin bir beyanı olmayabilir de. Trans kelimesi herhangi bir hormon uygulaması ya da cerrahi operasyonu şart kılmaz ancak birçok trans kadın, trans erkek ve trans kişi cinsiyetlerine ilişkin uyum ve/veya geçiş süreci yürütebilir, çeşitli tıbbi ve cerrahi süreçlerden geçmek isteyebilir.

Trans terimi cinsiyet kimliği ile ilgili olup, herhangi bir cinsel yönelimi işaret etmez. Trans kişiler heteroseksüel, eşcinsel, biseksüel yönelimlere sahip olabildikleri gibi, bu cinsel yönelimlerin kendilerine yetmediğini veya uymadığını da düşünebilirler.

Transseksüel: “Trans” sözcüğünün aksine transseksüel şemsiye bir terim değildir, daha çok tıp insanların tercih ettiği eski bir terimdir. Hormon terapisi, beden uyum operasyonu, mastektomi gibi tıbbi müdahalelere başvuran ya da buna niyetli kişileri anlatır.

İnterseks: İnterseks terimi cinsiyet özelliği/karakteristiğine işaret eder. Kişilere doğduklarında atanan eril ya da dişi cinsiyet kabulünün dışında, bu kategorilere varsayıldığı şekilde uymayan ya da her iki kategorinin özelliklerini (kromozomlar, genital organlar ve /veya hormonal yapı) de taşıyan kişilerdir. İnterseks insanlar; genital organlar, kromozom yapısı, gonadlar vb. açısından tipik dişi ve erkek özelliklerini tam olarak göstermeyen cinsiyet karakteristiğiyle doğan insanlardır.

Cinsel Yönelim: Belli bir cinsiyetteki kişiye ya da kişilere karşı süregelen duygusal, romantik ve/veya cinsel çekimi ifade eder. Kişiler beyanlarıyla cinsel yönelimlerini ifade edebilecekleri gibi etmeyebilirler veya baskı ve şiddet görme ihtimalinden dolayı edemeyebilirler. Dışarıdan gözlenerek, birtakım kalıp yargı ve önyargılar üzerinden veya varsayımlarla kişinin cinsel yönelimi anlaşılamaz.

Bir kişinin kadınsa erkeklere, erkeksi kadınlara karşı süregelen duygusal, romantik ve/veya cinsel çekimini ifade eden heteroseksüellik ile LGBTİ+ kısaltmasındaki lezbiyen, gey, biseksüel kimlikleri ve + şemsiye teriminin içerisinde yer alan kimliklerin bir kısmı cinsel yönelimler arasındadır. Cinsel yönelim çeşitliliği, cinselliğe ilişkin çeşitliliğin doğal bir sonucudur. Cinsel yönelimlerin hiçbiri diğerinden daha doğal, daha sağlıklı, daha üstün, daha “normal” değildir.

Lezbiyen: Kadın eşcinsel. Duygusal, romantik ve cinsel yönelimleri kendi cinsinden olanlara yönelik kadınları tanımlar.

Gey: Erkek eşcinsel. Duygusal, romantik ve cinsel yönelimleri kendi cinsinden olanlara yönelik erkekleri tanımlar.

Biseksüel: Birden fazla cinsiyete duygusal ve/veya cinsel ilgi duyan kişi.

Bi+: Birden fazla cinsiyete ilgi duyan, onlarla cinsellik yaşayan kişileri tanımlamak için kullanılan şemsiye terim. Biseksüelleri, panseksüelleri, poliseksüelleri,

omniseksüelleri, akışkan, queer vb. içeren bir terim olarak da kullanılabilir.

Aseksüel: Genel olarak cinsel çekim ya da bir başkasıyla gerçekleştirilecek cinsel pratiklere yönelik arzu duymayan insanları tarif etmek için kullanılan bir terimdir. Ancak aseksüellik cinsel çekimin değişkenlik göstermesiyle veya böyle bir çekim olmamasıyla tanımlanan geniş bir spektrumdur. Değişen ölçülerde cinsel çekim hisseden ancak bunun için önce duygusal ve romantik bir bağ kurmaya ihtiyaç duyan kişileri tarifleyen demiseksüel, kimi durumlarda ya da zaman zaman cinsel çekim hisseden kişileri tarifleyen gri aseksüel gibi kavramların tamamını içeren bir kavram olarak Ace İngilizce'de kullanılmaktadır. Türkçe literatürde de As olarak kullanılmaya başlamıştır.

Aromantik: Herhangi bir cinsiyete karşı romantik çekim hissetmeyen kişi.

Monoseksüel: Tek bir cinsiyete duygusal ve/veya cinsel ilgi duyan kişi.

Heteroseksüel: Duygusal, romantik ve cinsel olarak kadınsa erkeklere, erkeğe kadınlara yönelmiş olan kişi.

LGBTİ+ Temel Kavramlar (Yüz Yüze)

Süre: 30 dakika

Amaç: LGBTİ+ lara dair temel kavramları öğrenmek

Araçlar: Üzerinde kavramların yazılı olduğu kağıtlar

Yöntem: Tartışma, Sunum - Küçük gruplar

Hazırlık:

1. Atanmış Cinsiyet, Cinsiyet Kimliği, Cinsel Yönelim ve Cinsiyet İfadesi başlıkları ayrı ayrı kağıtlara yazılır.

2. Daha küçük kağıtlara kadın, erkek, interseks, trans, nonbinary, lezbiyen, biseksüel, gey, aseksüel, panseksüel, feminen, maskülen, androjen, butch, bear, crossdresser yazılır.

Uygulama:

- Duvar üzerinde üst rafa 1. kelime grubu 4 tane başlık halinde yapıştırılır.

- Duvarda daha aşağılara ise dağınık olarak 2. kelime grubundakiler yapıştırılır.

- 4 tane küçük grup oluşturularak bu her başlığa bir grup atanır.

- Gruptakiler aralarında tartışarak bu uygun kelimeleri bulup başlığın altına yazarlar.

- Büyük gruba geldiğinde her grup kendi yaptıklarını anlatır. Terimlerden eksik ya da tartışmalı olanlar var ise diğer katılımcılara sorulur.

- Tüm gruplar tamamlandıktan sonra kolaylaştırıcı, cinsiyet kurabiyesi¹⁴ görselini kullanarak eksikleri izah eder.

Tartışma-Değerlendirme: Gördükleriniz size neler düşündürüyor?

Kolaylaştırıcıya Not:

- “Kimi kavramların birkaç grupta kullanılması gerekebilir, kullanacağınız kavram başkaları tarafından alınmışsa yeni bir kağıda tekrar yazabilirsiniz” bilgilendirmesi yapılır.
- Sunumu yaparken bu dört başlığın birbirinden bağımsız olduğunu, birine bakarak diğerinin varsayılmayacağını kolaylaştırıcı özelliklerle vurgular.
- Küçük gruplara süre vermeyi ve bu bilgiyi onlarla paylaşmayı unutmayın.

Atanmış Cinsiyet: Kadın, erkek, interseks

Cinsiyet Kimliği: Kadın, erkek, trans, nonbinary

Cinsel Yönelim: Lezbiyen, gey, biseksüel, aseksüel, panseksüel, eşcinsel, heteroseksüel

Cinsiyet ifadesi: Feminen, maskülen, androjen, butch, twink, bear, lipstick, crossdresser

¹⁴ Cinsiyet Kurabiyesi V2.1 TR

Sunum:

Döllenme gerçekleşir ve sperm ile yumurta birleşir. 6 haftadan itibaren cinsiyet ile ilgili farklılaşmalar başlar. Doğumda genital organlara bakılarak çocuğa cinsiyet atanır. Bu atanmış cinsiyettir:Kadın, erkek ya da interseks. 3 yaşından itibaren çocuğun kendi cinsiyetine dair farkındalığı gelişmeye başlar ve kendi cinsiyetini fark eder. Bu cinsiyet kimliği. Kimi insanlarda atanmış cinsiyetiyle uyumluyken kimilerinde değildir. Bu kişi büyürken başkalarına karşı romantik ve cinsel çekim hissetmeye başlar. Bu ise cinsel yönelimdir.

Kendi cinsiyet kimliğinden kişilere yönelimi varsa eşcinsel, diğer cinsiyet kimliğine yönelimi varsa heteroseksüel, bu cinsiyetlerin tümüne ilgisi varsa biseksüel, cinsiyete değil kişiye çekim hissediyorsa panseksüel, cinsellik yaşama arzusu duymuyorsa aseksüel. Bu kişi hayatında çeşitli cinsiyet rollerine atanmış alışkanlıklar, davranışlar, giyim şekilleri ve ifadelerinden hoşlanabilir ve uygulayabilir. Bu da cinsiyet ifadesidir.

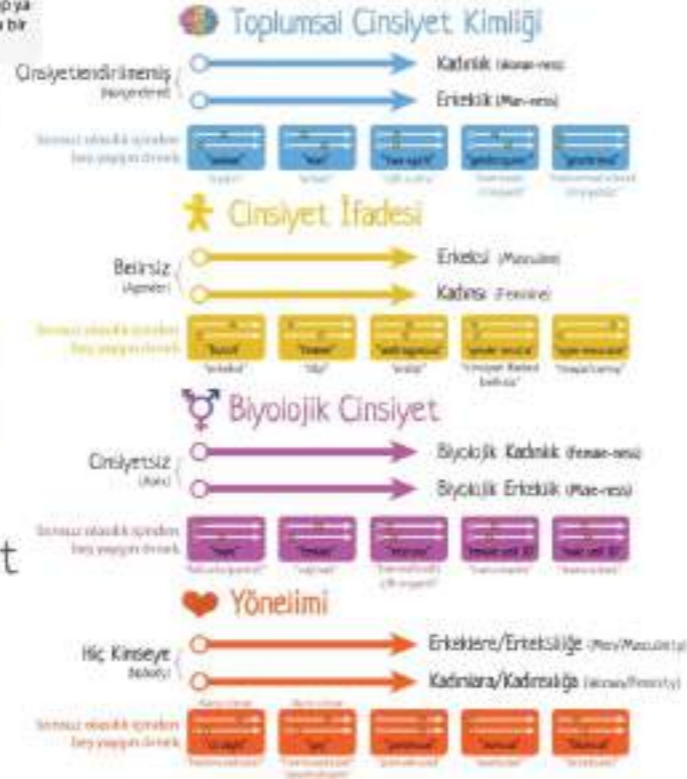
Bu 4 unsurun hiçbiri bir diğerine bağlı değildir ve bir diğerinin de göstergesi değildir.

Cinsiyet Kurabiyesi v2.1 Tr

Cinsiyet kavramını herkes bildiğini sanır. Cinsiyet tekil değildir, doğrusal değildir, ya hep ya hiç değildir, sadece organa bağlı değildir. Cinsiyet çeşitlidir, değişkendir, renklidir. Aynı bir kurabiye sarı gibi. Her evin kurabiyesi lezzetlidir; ancak herşeyin yapılışını aynı mıdır?

hazırlayan:
its pronounced METROsexual
cevresel.feministmutfak.com

LGBTİ+ Temel Kavramlar - Çevrimiçi

Süre: 30 dakika

Amaç: LGBTİ+ temel kavramları öğrenmek

Yöntem: Tartışma, Sunum - Küçük grup

Araçlar: Padlet (tuval/canvas), zoom breakout rooms.

Hazırlık:

- Padlette 4 başlık açıyoruz. Atanmış Cinsiyet, Cinsiyet Kimliği, Cinsel Yönelim ve Cinsiyet İfadesi.

- Aşağıya kadın, erkek, interseks, trans, nonbinary, lezbiyen, biseksüel, gey, aseksüel, panseksüel, feminen, maskülen, androjen, butch, bear, crossdresser yazılır.

Uygulama: Ekran paylaşarak katılımcılara padlet tanıtılır. 4 odaya atanacakları ve her odanın kendi başlığının altına aşağıda gördüğü kelimelerden uygun olanları seçerek yazması gerektiği anlatılır.

- Chatten padlet linki paylaşarak katılımcılar odalarına atanır ve gönderilir. Gruptakiler aralarında tartışarak bu uygun kelimeleri bulup başlığın altına yazarlar.

- Büyük gruba gelindiğinde her grup kendi yaptıklarını anlatır. Bunu yaparken ekran paylaşabilirler ya da kolaylaştırıcı ekran paylaşabilir. Tüm gruplar tamamlandıktan

sonra kolaylaştırıcı ekran paylaşarak cinsiyet kurabiyesi görselini kullanarak eksikleri izah eder.

Tartışma-Değerlendirme: Gördükleriniz size neler düşündürüyor?

Kolaylaştırıcıya Not:

- “Kimi kavramların birkaç grupta kullanılması gerekebilir” bilgilendirmesi yapılır.
- Sunumu yaparken bu dört başlığın birbirinden bağımsız olduğunu, birine bakarak diğerinin varsayılmayacağını kolaylaştırıcı özellikle vurgular.
- Küçük grupların süresini atamayı ve bu bilgiyi onlarla paylaşmayı unutmayın.
- Zoom da ekran paylaşımı imkanını katılımcılara açın.

Cinsiyet kurabiyesi görseli bir önceki egzersiz anlatımında verilmiştir.

Atanmış Cinsiyet: Kadın, Erkek, İnterseks

Cinsiyet Kimliği: Kadın, Erkek, Trans, Non-binary

Cinsel Yönelim: Lezbiyen, gey, biseksüel, aseksüel, panseksüel, eşcinsel, heteroseksüel

Cinsiyet ifadesi: Feminen, maskülen, androjen, butch, twink, bear, lipstick, crossdresser

Sunum:

Döllenme gerçekleşir ve sperm ile yumurta birleşir. 6 haftadan itibaren cinsiyet ile ilgili farklılaşmalar başlar. doğumda genital organlara bakılarak çocuğa cinsiyet atanır. Bu atanmış cinsiyet. kadın, erkek ya da interseks olarak. 3 yaşından itibaren çocuğun kendi cinsiyetine dair farkındalığı gelişmeye başlar ve kendi cinsiyetini fark eder. Bu cinsiyet kimliği. kimi insanlarda atanmış cinsiyetiyle uyumluymken kimilerinde değildir. bu kişi büyürken başkalarına karşı romantik ve cinsel çekim hissetmeye başlar. Bu cinsel yönelim. kendi cinsiyet kimliğinden kişilere yönelimi varsa eşcinsel, diğer cinsiyet kimliğine yönelimi varsa heteroseksüel, bu cinsiyetlerin tümüne ilgisi varsa biseksüel, cinsiyete değil kişiye çekim hissediyorsa panseksüel, cinsellik yaşama arzusu duymuyorsa aseksüel. bu kişi hayatında çeşitli cinsiyet rollerine atanmış alışkanlıklar davranışlar, giyim şekilleri ve ifadelerinden hoşlanabilir ve uygulayabilir. Bu da cinsiyet ifadesi.

Bu 4 unsurun hiçbiri bir diğerine bağlı değildir ve bir diğerinin de göstergesi değildir.

Heteroseksizm

Süre: 30 dakika

Amaç: LGBTİ+ temel kavramların farkındalığı ve heteroseksizm hakkında fikir edinmek.

Yöntem: Beyin fırtınası, Sunum, Tartışma - Bireysel düşünme, büyük grup

Araçlar: Tahta-tebeşir ya da büyük sunum kağıdı ve markör kalemler.

Hazırlık:

Büyükçe 2 kâğıdın birine büyük harflerle KADIN diğerine ERKEK yazılır.

Uygulama: Beyin fırtınası yöntemi hakkında gruba bilgi verilir.

- "Cinsiyet ve cinsellik dendiğinde aklınıza neler geliyor?" sorusuyla beyin fırtınası başlatılır.

- Söylenenler tahtaya geçirilirken kavram haritası gibi birbiriyle doğrudan ilişkilenenler oklarla dallandırılarak yazılır.

- "Yönelim" ya da "eşcinsel" kelimeleri geldiğinde bu kelimeler vurgulanarak "Yönelim dendiğinde aklınıza ne geliyor? ya da "Eşcinsel dendiğinde aklınıza ne geliyor?" sorularıyla katılımcılar LGBTİ+ kavramları düşünmeye yönlendirilirler.

Tartışma-Değerlendirme: Katılımcıların zihin akışları durduğunda tüm ortaya çıkanlara grubun bakması istenir. Sorular varsa sorular alınır. Yazılanların içinden anlaşılmaya ihtiyaç duyulan kelimeler varsa açıklamak gruba bırakılır ya da kısaca kolaylaştırıcı bu merak edilen kelimeleri açıklayabilir. Sonunda da gruptan "Gördükleriniz size ne düşündürüyor?" sorusuna birkaç cevap alınır.

Bundan sonra kadın ve erkek yazan kağıtlar alınarak bu kelimelerin üzerini kapatacak şekilde yan yana yapıştırılır ve oluşan alanda boş bir yere "heteroseksizm" yazılır. Buraya eklemek istedikleri birkaç kelime olup olmadığı katılımcılara sorulur ancak buraya çok fazla alan açılmaz (aile, üreme, devlet gibi kelimelerin gelmesini bekleyebilir, gelmezse kolaylaştırıcı da önerebilir).

"Şimdi neler düşünüyorsunuz?" sorusu üzerinde tartışılır.

Kolaylaştırıcıya Not:

-Kolaylaştırıcının bilmediği bir kavram olduğunda internetten sorulması istenebilir. Birkaç kavram varsa bu alanda sürekli yeni tanım ve tariflerin çıkmakta olduğu katılımcıların bunları not alarak araştırabilecekleri eklenebilir. Burada en önemli şeyin bu çeşitliliğin farkında olmak ve aslında insan sayısı kadar farklı cinselliklerin bulunduğunu kavramak olduğu belirtilmelidir.

Mitler

Mit en genel anlamıyla sözlü olarak anlatılan ve aktarılan hikayelerdir. Yanlış, temelsiz ve önyargılı ve kalıplaşmış inanç ve ifadeler mit olarak tanımlanır. Toplumsal cinsiyet temelli ve LGBTİ+lara yönelik mitler toplumda ayrımcılığa ve damgalanmaya yol açar. Örneğin; "eşcinsellik hastalıktır", "cinsel yönelim tercihtir" Türkiye'deki yaygın mitlerdendir.

Mitler Sergisi

Süre: Yüz yüze 45 dakika / Çevrimiçi 30 dakika

Amaç: Lgbti+lar ile ilgili yanlış bilgilerin, önyargıların, kalıp yargıların, aşağılayıcı ifadelerin ve inanışların fark edilmesi ve bunların karşısında Lgbti+lar için geçerli olan gerçeklerin ortaya konmasını sağlamak.

Yöntem: Sunum, Tartışma

Araçlar: Yüz yüze atölye için; mitlerin yazılı olduğu kağıtlar, kalem, bant

Çevrimiçi atölye için; Padlet

Hazırlık:

- Kolaylaştırıcı mitin tanımını bir kağıda yazar.

84

- Kağıtlara karşıdan okunabilecek büyüklükte aşağıda listelenen mitler yazılır.
- Bu mitlerden en çok konuşulması gerektiği düşünülen 5 tanesi seçilerek akılda tutulur
- Kolaylaştırıcılar mitlerin "doğru" açıklamalarını bildiklerinden emin olur.

Uygulama:

- Mitlerin yazılı olduğu kağıtlar dağınık olarak duvara yapıştırılır.
- Katılımcılar ellerine kalem alarak bunları okurlar ve kağıtlara katılıyorsa katılmıyorsa ve kararsızlarsa "?" koyarlar.
- Herkes tamamlayıp yerine geçtikten sonra kağıtlar duvarda birbirlerine yakınlaştırılır ve tartışmalı olanlar seçilir. Örneğin üzerinde hem hem işareti olanlar ya da soru işareti olanlar.
- Tartışmalı olduğu çok belirgin kağıtlar yoksa kolaylaştırıcılar önceden hazırlık aşamasında kararlaştırdıkları kağıtları seçerek ellerine alırlar.
- 4 kişilik küçük gruplar oluşturulur.
- Her gruba bu kağıtlardan biri verilerek bunların üzerinde konuşmaları istenir.
- Gruplar ihtiyaç duyarlarsa yanlarına not almak için kağıt kalem alabilirler.
- 8-10 dakika süre verilir.

85

- Küçük gruplardan büyük gruba dönüldüğünde her bir gruptan tartışmalarını kısaca aktarmaları istenir. Grupların özetinden sonra özet yapan gruba soru varsa alınır ve grup sözcüsü ya da gruptaki diğer katılımcılar soruları cevaplar.
- Tüm gruplar bittikten sonra kolaylaştırıcı genel olarak mitlerle ilgili ya da herhangi bir mitle ilgili soru işareti olup olmadığını katılımcılara sorar. Varsa soruları cevaplar.
- Katılımcı mit tanımını okur ve bu tanımları duvardaki cümlelerin en üstüne asar ve bunların gerçekler değil mitler olduğunun altını çizer.
- Mitlerin nereden kaynaklanıyor olabileceğini katılımcılara sorar. Birkaç kişiden cevap alır.
- "Nasıl geçti? "Neler düşünüyorsunuz?" soruları sorulur ve egzersiz hakkındaki genel değerlendirmeler alınır.

Mitler ve Gerçekler¹⁵

Süre: 75 dakika **Amaç:** Lgbti+lar ile ilgili yanlış bilgileri, önyargıları, kalıp yargıları aşağılayıcı ifadeler ve inanışların fark edilmesi ve bunların karşısında lgbti+lar için geçerli olan gerçeklerin ortaya konmasını sağlamak. **Araçlar:** Yüz yüze atölye için; Mitler ve gerçekler kartları, kağıt, kalem, bant **Yöntem:** Sunum - Küçük Grup

Hazırlık: Yüz yüze atölye için; - Mitlerin yazılı olduğu kartların hazırlanması

- Gerçeklerin yazılı olduğu kartların hazırlanması - Küçük grup sorularının hazırlanması
- Sunumun hazırlanması

Çevrimiçi Atölye İçin:

- Katılımcıların ayrılacağı grup sayısına göre çevrimiçi bir belge açılması ya da bir pano uygulaması kullanılarak yine grup sayısına göre pano açılması ve her bir grup için dört beş mit yazılması.
- Mitlerin yazıldığı küçük grup alanlarına küçük grup sorularının eklenmesi.
- Başka bir panoda bir tarafa mitler bir tarafa gerçekler gelecek şekilde karışık olarak mitler ve gerçeklerin tamamının yazılması (Mitlerin bir renk gerçeklerin başka bir renk olması da sonraki süreci kolaylaştırır).
- Sunumun hazırlanması

Uygulama:

Yüz Yüze atölye için;

- Katılımcılar en az üç en fazla 5 kişilik gruplara ayrılır.
- Her gruba dört beş tane mitler kartı dağıtılır.
- Küçük gruplar kartlardaki mitleri tartışır (15 dakika).

Mitlerin tartışılması için küçük gruplara şu sorular verilebilir:

- Bu ifade sizce ne anlama geliyor?
- Bu ifade sizce hangi toplumsal arka plandan referans alıyor?
- Daha önce bu ifadeyi duymuş muydunuz?
- İfadedeki LGBTİ+ yazan yerlere başka bir özellik (kadın, Kürt, Müslüman vb.) sizin için anlamı değiştiriyor mu?
- Her grup yaptığı tartışmayı büyük gruba aktarır (her grup için aktarım süresi 5 dk).
- Bütün gruplar sunumunu bitirince katılımcılara genel olarak ne düşündükleri sorulur ve kısa bir tartışma yürütülür (10 dakika).
- Ardından kolaylaştırıcılar önyargılar ve kavramlarla ilgili bir sunum yapar (10-15 dakika).
- Gerçekler kartları aralarında boşluk bırakılarak bir duvara asılır ve katılımcılardan

ellerindeki mitler kartları ile gerçekler kartlarını eşleştirmeleri istenir.

Çevrimiçi atölyede bu kısımda, gerçekler ve mitlerin yazılı olduğu panoda katılımcıların gruplarındaki mitleri gerçeklerle eşleştirmesi / bir araya getirmesi istenir.

- Eşleştirme sonrası egzersizle ilgili küçük bir değerlendirme tartışması yapılır. Bu tartışma için su sorular sorulabilir;
- Egzersiz nasıl geçti?
- Mitler ve gerçeklerle ilgili şimdi ne düşünüyorsunuz?

Kolaylaştırıcıya Not: Küçük gruplara yaptıkları tartışmayı aktarmaları için sözcü seçmelerini söylemeyi unutmayın.

¹⁵ Bu egzersiz LGBTİlere Yönelik Ayrımcılıkla Mücadeleye Yönelik İnsan Hakları Eğitim Programı Eğitici El Kitabından (2015) alınarak çevrimiçi atölye için uyarlanmıştır.

Mitler

“Biseksüeller kararsızdır.”

Gerçekler

Biseksüalite kişinin hem kendi cinsine hem de hem de karşı cinsle yönelik duygusal ve cinsel istek duymasınıdır. Bir kişinin duygusal, cinsel arzusunu ve isteğini kime yönelteceği kime açık olacağı tamamen kişinin kendisi ile ilgilidir. Bunun sadece kendi cinsine, sadece karşı cinsle ya da her ikisine birden yönelik hissedebilir. Biseksüel kişilerde kendi cinsine ya da karşı cinsle yönelik istek duyma ağırlığı değişebilir. Biseksüellerin kararsız olduğu yanlışlığının kaynağında duygusal ve cinsel arzuyu sadece cinsiyet kimliğine indirgeyen ikili cinsiyet algısı vardır. İkili düşünce yapısına göre kişi ya bir şey olmalıdır ya da diğer şey. Aksi türlü ikili cinsiyet ya da cinsellik algısına yerleştirilme çabası ile kararsızlık, özentilik, heves gibi ifadelerle anomali haline getirilmeye çalışılır.

Mitler

“Eşcinsellik özendirilebilecek bir şeydir bu nedenle çocukların olduğu alanlardan uzak tutulmalıdır.”

Gerçekler

Bu yargının temelinde eşcinselliğin kötü ve sapkın olduğu fikri vardır. Eşcinsellik kötü ve sapkın bir şey değil insan varoluşuna içkin cinsel yönelimlerden biridir. Ayrıca bir kişinin kime yönelik cinsel ve duygusal ilgi ve arzu duyduğu özenmeyle değişebilecek bir durum değildir.

Cinsellik çok geniş bir yelpazede her bireyin kendi arzusuna göre değişebilen uçsuz bucaksız bir alan olmakla birlikte iradeye dayalı olmayan birlikteliklerde kişinin arzu duymadığı biriyle cinselliğini ve duygusallığını paylaşması mümkün değildir. O nedenle de özenmekle ilgili bir durumdan bahsedilemez.

Mitler

“Eşcinsel erkekler ereksiyon olmadığı için eşcinsel olmuştur.”

“Trans bir kişi eşcinsel olamaz. Eşcinsel olacaksa neden cinsiyetini değiştirsin?”

Gerçekler

Geyler yeterince erkek olmadıkları için eşcinsel olmuşlardır kalıp yargısının izdüşümü olan bu ifade de gerçeği yansıtmıyor. Eğer fiziksel bir rahatsızlığı yoksa eşcinsel erkekler de ereksiyon olurlar.

Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği birbirinden bağımsız durumlardır. Cinsiyet kimliği bir kişinin kendini bedensel ve ruhsal olarak hangi cinsiyete ait hissettiği ile ilgili bir durum iken cinsel yönelim duygusal ve cinsel isteğin kime-kimlere yöneldiği ile ilgilidir. Bu nedenle trans bir kişi aynı zamanda eşcinsel de olabilir.

Mitler

“Gençler, kanları kaynadığı için eşcinselliğe özenabilirler, bu zamanla geçecek bir hevestir.”

Gerçekler

İnsanlar çocukluk çağından itibaren kendi cinselliklerini keşfetme sürecinde farklı denemeler yapabilir. Sağlıklı olan bunların engellenmesi değil insanların kendi cinselliklerini deneyimleyebilecekleri ortamların olmasıdır. Ancak cinsel yönelim (eşcinsel, biseksüel ya da heteroseksüel) yani kişinin kime yönelik cinsel ve duygusal ilgi ve arzu duyduğu zamanla geçecek bir heves değildir.

Cinselliğin keşfi ile birlikte yönelimler gelişebilir farklı yönleri açığa çıkabilir ancak bunu heves üzerinden tanımlamak kişileri ikili cinsiyet sisteminin içinde tutma çabası olarak ortaya çıktığından cinsel yönelimlerin bir hevesle gelip geçici olduğu algısı gerçeklikten uzaktır.

Mitler

“Tüm trans kadınlar seks işçisidir.”

Gerçekler

Bu yanlış yarıdan bahsederken zorunlu seks işçiliğine değinmek gerekir. Translar cinsiyet geçiş süreci, yasal kimlik alma süreci ve benzeri durumlarda yaşadıkları ciddi sıkıntılar ve kamusal alandaki görünürlükleri nedeniyle (özellikle de toplumsal algıda erkekliğe ihanet eden zayıf varlıklar olarak kodlandıklarından) herkesin hakkı olan eğitim, çalışma vb. haklardan faydalanamıyorlar. Bu nedenle zorunlu seks işçiliği yapmak durumunda kalabiliyorlar. Bu bir gerçek olmakla birlikte tüm trans kadınların seks işçisi olduğu oldukça yanlış bir kalıp yarıdır. Bugün Türkiye’de öğretmen, gazeteci, bilgisayar mühendisi, tasarımcı ve benzeri birçok alanda çalışan trans kadınlar vardır.

Mitler

“Geyler, modacı ya da sanatçı olurlar.”

“Lezbiyenler, çocukken taciz veya tecavüze uğradığı için lezbiyen olmuşlardır.”

Gerçekler

Geylerin modacı ya da sanatçı olduğu inancı eşcinsel erkeklerin efemine olduğu ve ancak belli tarz işlerde tutunabilecekleri algısı üzerinden şekillenmektedir. Elbette modacı ve sanatçı geyler vardır. Ancak tamirci, doktor, fabrika işçisi, mühendis geyler de vardır.

Bu yarıya göre taciz, tecavüz ve istismar yaşayan kadınların tümünün lezbiyen olması gerekirdi. Ancak böyle bir durum söz konusu değil. Taciz, tecavüz ve cinsel istismar ciddi travmatik yaşantılardır ancak kişinin yönelimini değiştirmez. Bu konuda yapılan onlarca çalışmada böyle bir nedensellik bağı ortaya konulmamıştır. Bu kalıp yarığının diğer boyutu ise lezbiyenlerin hepsinin taciz tecavüze maruz kaldığı önermesidir ki bu da doğru değildir.

Mitler

“Lezbiyenler, erkek düşmanıdır.”

“Tüm Lgbti+lar çocukken karşı cins oyuncakları ile oynamıştır.”

Gerçekler

Cinsel ve duygusal olarak erkeklere yönelmemek erkek düşmanlığı demek değildir. O nedenle bu ifade lezbiyenlere yönelik yanlış bir yargıdır.

Elbette bu yanlış yargıyı konuşmadan önce oyuncakların cinsiyete göre kategorize edilmesinin kendi başına problemlili olduğunu konuşmak lazım. Zira içinde olduğumuz toplumsal yapı içinde oyuncaklar çocuklar için en baştan itibaren toplumsal cinsiyet kodlarını yerleştiren unsurlardandır. Dolayısıyla bu ifade temelinde kendisini çürütüyor. Ancak kendi cinsiyetine atfedilmiş oyuncaklar dışındaki oyuncaklarla oynayan çocukların hepsinin Lgbti+ olduğuna dair veri olmadığı gibi çoğu Lgbti+ da kendi benliklerini keşfedene kadar kendilerine atanmış cinsiyet rolleri içinde davranmışlardır.

Mitler

“Transseksüellik, hastalıktır.”

Gerçekler

Transseksüalite tarihi bilinen en eski döneminden beri varlık gösteren ve bu alanda yapılan antropolojik çalışmalara göre de kimi toplumlarda kutsal sayılan bir durum olarak görülmüştür. Eşcinsellikten farklı olarak transseksüalite anatomik ve fizyolojik değişiklikler içermesi nedeniyle uluslararası sağlık organizasyonlarının tanımlarında cinsel kimlik bozukluğu altında geçiyor. Ancak dünya çapındaki Lgbti+ örgütlerinin ve birçok uzmanın üzerine dikkatleri çekmeye çalıştığı transseksüalitenin hastalık kategorisi altında ele alınan bir “bozukluk” olmadığıdır. Sağlık hakkı kapsamında kişinin iradesi doğrultusunda istediği biçimde bedensel dönüşümü gerçekleştirmesidir. Kişinin bedensel bir dönüşümü isteyip istemediği ya da ne derece istediği kendi iradesine bağlıdır.

Mitler

“Lezbiyenler, erkeklerden umudu kestikleri için kadınlara yönelmişlerdir.”

“Lgbti+lar, annesiz ya da babasız büyümüşdür. Bu nedenle hemcinsine ilgi duyarak hemcinsi gibi olarak bu eksikliği gidermeye çalışır.”

Gerçekler

Lezbiyenler, erkeklerden “umudu” kestikleri için değil cinsel ve duygusal olarak kadınlara ilgi duydukları için erkeklere yönelmezler.

Eşcinselliğin veya transseksüelliğin neden kaynaklandığını anlama çabası neticesinde üretilen birçok hipotezden birisi de budur. Bu ifade kaynağını psikanalizden almaktadır. Buna göre insanlar çocukluk çağlarında eğer kendi cinsinden ebeveyni ile büyümemişse onun eksikliğini kapatmak için kendi cinsinden kişilere ilgi duyarlar. Bu hipotez bir dönem ilgi gördüyse de böyle bir gerçeklik olmadığı gibi yapılan hiçbir çalışmada da bu önermeyi destekleyecek veri yoktur.

Mitler

“İnterseks, henüz bebekken düzeltilmesi gereken bir hastalıktır.”

Gerçekler

İnterseks, kısaca kromozomlarla ilgili değişik varyasyonlar neticesinde cinsel organların farklı şekillerde gelişmesi anlamına geliyor. İnterseks aktivistler bunun biyolojik bir durum olduğunu ve kişinin hayatını ve cinselliğini etkileyecek koşullarda tıbbi müdahaleyi kabul ediyor. Ancak interseks olarak doğan bebekler kendi sağlıkları ile ilgili karar vermek iradesine sahip olamadan aile ve doktorlar tarafından estetik kaygılarla (cinsel organı kadına ya da erkeğe benzetme gibi) “düzeltme” ameliyatlarına tabi tutuluyor. Bu müdahale beden bütünlüğü ihlalinin yanı sıra çoğunlukla kişilerin cinsel hayatlarını da olumsuz yönde etkiliyor. Bu sebepten interseks aktivistler bu durumu modern tıbbın anladığı anlamda bir hastalık değil yalnızca gerekli durumlarda tıbbi müdahalenin yapılabileceği bir bedensel varlık biçimi olarak görürler.

Mitler

“Lezbiyenler, penetrasyon sevmezler.”

“Sokakta yürürken kişinin giydiği kıyafetlerden veya yürüme şekline eşcinsel veya trans olduğunu anlayabilirsin.”

Gerçekler

Lezbiyenler yekpare bir grup değildir. Farklı cinsellik algıları ve zevkleri vardır. Lezbiyenler penetrasyon sevmez yargısı penetrasyonun sadece penisle olduğu yanlış bilgisine dayanır. Lezbiyenler kendi cinsel arzularına göre penetrasyondan zevk alabilir ya da almayabilir.

Bu yargının temelinde stereotipleştirme vardır. Geylelerin efemine olması, lezbiyenlerin erkeksi olması ya da transların (trans kadın olarak algılanır) abartılı hareketleri gibi. Lezbiyen, geys ve translar içinde bahsedilen şekilde olabileceği gibi başka görünümde de insanlar vardır. Haliyle bir kişinin cinsel yöneliminin ya da cinsiyet kimliğinin kıyafetlerine ya da yürüyüşüne bakarak anlaşılacağına dair genelleme yapmak mümkün değildir.

Mitler

“Eşcinsellik, hastalıktır.”

Gerçekler

Eşcinselliğin tıbbın konusu olması aslında modern tıbbın gelişmesi ile paraleldir ve en eski 150-200 yıllık bir tarihi vardır. Yapılan tarihsel ve antropolojik araştırmalar erkek ve kadın eşcinselliğinin tarih boyunca birçok toplumda /kültürde görüldüğünü ve her toplumun kendi kültürel yapısına istinaden farklı konumlara sahip olduğunu gösteriyor. Modern tıp ile birlikte bir sınıflandırma sistemi geliştirilmiş ve insanların fiziksel ve ruhsal varlığı belli kategoriler altında normal olan ve olmayan şeklinde sınıflandırılmıştır. Ancak zaman içinde bilimsel bilgi üretme yolları ve imkanları geliştikçe ve değiştikçe eşcinselliğin hastalık olmadığına dair tıbbi, ve toplumsal araştırmalar yapıldı. Nihayetinde 1950'lerden itibaren eşcinselliğin fiziksel ya da ruhsal bir hastalık olmadığı yapılan birçok çalışma ile ortaya kondu. Bugün bütün uluslararası sağlık organizasyonları eşcinselliği hastalık kategorisinden çıkardı ve insanın varlığına içkin bir cinsel yönelim olarak kabul etti.

Mitler

“Geyler kendilerini kadın olarak hissederler.”

Geyler feminen, maskülen ya da farklı biçimlerde bedensel ve ruhsal ifadelerle sahip olabilirler. Ancak temel olarak cinsiyet kimliklerini erkek tanımı içinde tanımlayan ve kendini erkek olarak tanımlayan kişilere yönelik cinsel ve duygusal istek duyan kişilerdir.

“Bir insan trans ise kendi bedenini tamamen karşı cinsin bedenine benzetmelidir. Bunu yapmıyorsa o kişi trans değildir.”

Trans olmak cinsiyet kimliği açısından geniş bir yelpazeyi işaret eder. Kişi kendisini o yelpazenin bir noktasında tanımlayabilir. Cinsiyet değişim süreci trans olmanın sadece bir parçasıdır, tamamı değildir. Trans kişi birçok sebepten cinsiyet geçiş sürecine girmek istemeyeceği gibi cinsiyet değişim sürecinin tüm basamaklarını geçmek zorunda da değildir. Kendi bedeni için arzu ettiği noktaya kadar gelebilir ya da istediği noktada durabilir.

Gerçekler

Mitler

“Sosyal yaşamda lezbiyenler genelden daha az sorun yaşar.”

Bu yanlış çok bilinen özellikle de LGBTİ+ hareketi içinde de kimi zaman söylene gelen yanlışlardan biridir. Elbette toplumun erkek cinselliğine yüklediği ve kadın cinselliğine yüklediği normlar farklıdır. Bu normlar erkeğin güçlü ve sahip olan, kadının ise zayıf ve sahip olunan şeklinde olduğundan erkek eşcinselliği ve kadın eşcinselliğine de yüklenen anlamlar farklı oluyor. Erkek eşcinselliği, erkekliğin yitimi ve değersizleşme olarak kodlanırken, kadın eşcinselliği tehlikesiz ve geçici olarak görülüyor. Ancak cinsel şiddet, zorla evlendirilme, ev içi şiddet, ekonomik ya da psikolojik şiddet lezbiyenlerin yoğunlukla karşılaştıkları sorunlar olarak önemini koruyor. Bu yargıyı besleyen en önemli unsurlardan bir diğeri ise lezbiyenlerin kadın olmaktan kaynaklı kamusal alanda görünmez olmalarının yaşanan sorunları da görünmez kılmasıdır.

Gerçekler

Mitler

“Lezbiyenler, kendini erkek olarak hisseder.”

Lezbiyenler feminen, maskülen ya da farklı biçimlerde bedensel ve ruhsal ifadeleri sahip olabilirler. Ancak temel olarak cinsiyet kimliklerini kadın tanımı içinde yapan ve kendilerini kadın olarak tanımlayan kişilere yönelik cinsel ve duygusal istek duyan kişilerdir.

“Eşcinsel ebeveynler, çocukların gelişimi için zararlıdır.”

Bu konuda yapılan bütün araştırmalar eşcinsel ebeveynlerin çocuklarının da fiziksel, zihinsel ve ruhsal olarak sağlıklı gelişim gösterdiklerini ortaya koymuştur. Yapılan araştırmalar göstermektedir ki çocukların sağlıklı gelişimi ebeveynlerinin cinsel yöneliminin ne olduğundan öte çocukların nasıl yetiştirildiği ile ilgilidir.

Gerçekler

Mitler

“Eşcinsel çiftler, yatakta iken biri kadın biri erkek rolünü alır.”

Heteronormativiteden ve cinsel ilişkinin ancak penetrasyon anlamına geldiği inancından kaynaklanan bir kalıp yarıdan bahsediyoruz. Cinsel ilişki çok çeşitlidir ve biz kimsenin cinsel yaşamında hangi rolleri aldığına bilemeyiz ve bu bizi ilgilendirmez.

“Lgbti+lar, Müslüman olamaz veya Allah'a inanmaz.”

Bu yargı toplum içinde en kabul görülen yargılardan biridir. Bu yargının temelinde eşcinsellik gibi bir “sapkınlığı tercih eden” birinin zaten din ve inanç ile bir ilgisi olmayacağı varsayımı yatıyor. Bu varsayım doğru olmadığı gibi farklı dinlere inanan haliyle Müslüman olan Lgbti+'lar vardır. Dahası Lgbti+ olan din görevlileri de vardır.

Egzersizler II

(Tanışma, Buz Kırıcı,
Değerlendirme Egzersizleri)

EGZERSİZLER 2

Aşağıdaki egzersizler hem çevrimiçi hem de yüz yüze atölyelerde uygulanabilirler. Tanışma egzersizleri ve buz kırıcılar katılımcıları atölyeye hazırlamak, atölyeye katılımı güçlendirmek, iletişim sınırlarını genişletmek, odaklanmayı kolaylaştırmak veya eğlenmek vb. için kullanılırlar.

Tanışma Egzersizleri

İsim ve Jest

Süre: 20 dakika **Amaç:** Katılımcıların birbirlerinin isimlerini öğrenmesi

Yöntem: Büyük Grup

Uygulama: Yüz Yüze: Grup çember şeklinde durur. Oyun kolaylaştırıcının kendisini anlatan bir hareket eşliğinde ismini söyleyerek tanıtması ile başlar. Tüm grup ismini ve yaptığı hareketi tekrarlar. Herkes, kendini istediği bir hareketle tanıtır ve grup kendini tanıtan kişinin hareket ve ismini tekrar eder. Herkes kendini tanıttınca, herhangi biri çemberin ortasına gelir. Grup bu kişinin kendini tanıtırken yaptığı hareketi hatırlayıp yeniden yapar ve ismini söyler. Oyun birkaç tur böyle devam eder.

Çevrimiçi: Tüm katılımcılar kameralarını ve seslerini açar. Oyun kolaylaştırıcının kendisini anlatan bir hareket eşliğinde ve ismini söyleyerek tanıtması ile başlar. Tüm grup ismini ve yaptığı hareketi tekrarlar. Herkes, kendini istediği bir hareketle tanıtır ve grup kendini tanıtan kişinin hareket ve ismini tekrar eder. Herkes kendini tanıttıktan sonra, kolaylaştırıcı bir isim söyler. Grup bu ismin kendini tanıtırken yaptığı hareketi hatırlayıp yeniden yapar. Oyun birkaç tur böyle devam eder.

Beni Anlatan Nesne

Süre: 20 dakika

Amaç: Katılımcıların birbirlerinin isimlerini öğrenmesi

Yöntem: Büyük Grup

Uygulama: Katılımcılardan kendini tanıttığını düşündükleri bir nesne seçmeleri istenir. Yüzyüze atölye ise çantalarından bir nesne seçmeleri çevrimiçi atölye ise oturdukları yerde masalarından bir nesne seçmeleri istenir.

- Katılımcıların nesneyi seçebilmeleri için bir iki dakika verilir,
- Ardından katılımcılar teker teker seçtikleri nesnelere ve bu nesnelerin neden onları anlattığını açıklarlar.

İki Yalan Bir Gerçek

Süre: 20 dakika

Amaç: Katılımcıların birbirleriyle ilgili yeni şeyler keşfetmelerini ve birbirlerini ne kadar tanıdıklarını anlamak.

Yöntem: Büyük Grup

Uygulama:

- Katılımcılardan kendileri hakkında iki doğru bir yalan şey düşünmeleri istenir.
- Katılımcılar teker teker kendileri hakkındaki üç şeyi söyler,
- Her bir katılımcıdan sonra grup hangi iki şeyin doğru hangi ikisinin yalan olduğunu tahmin etmeye çalışır.

Aklından bir sayı tut

Süre: 20 dakika

Amaç: Katılımcıların birbirlerini tanınması

Yöntem: Büyük Grup

Uygulama:

- Katılımcılardan akıllarından 1'den 10'a kadar bir rakam tutmaları istenir.
- Ardından katılımcıların bu sayıları bir yere yazması istenir (ellerine, kağıtlara ya da bilgisayara olabilir).
- Sonra herkesin aynı anda yazdığı rakamı göstermesi istenir.
- Katılımcılardan yazdıkları rakam kadar kendileri ile ilgili bir şey paylaşmaları istenir.
- Tüm katılımcıların yazdıkları rakam kadar kendileri ile ilgili bir şey paylaşmasının ardından oyun biter.

Buz Kırıcılar

Grup Sayısı

Süre: 5 dakika **Amaç:** Grup koordinasyonunu güçlendirmek, eğlenmek

Yöntem: Büyük Grup

Uygulama:

- Grup, söz istemeden aynı anda yalnızca bir kişinin sayı söylemesiyle 1'den başlayarak sayı saymaya başlar.
- Aynı anda birden fazla kişi bir sayıyı söylerse oyun başa döner.
- Her seferinde en yüksek sayıya ulaşana kadar sayı saymaya çalışılır.

Grup Ritmi

Süre: 10 dakika

Amaç: Uyum yakalamak, eğlenmek.

Yöntem: Büyük Grup

Uygulama: Gruptan bir kişi tekrar eden bir ritme başlar, ardından başka biri kendine özel bir tekrarlanan ritimle ona eşlik etmeye başlar. Böylece tüm katılımcılar teker teker kendi ritimleriyle grup ritmine eklenir ve bir süre grubun ritmi dinlenir. Oyun alkışlarla bitirilir.

Alkış Yakala

Süre: 10 dakika

Amaç: Uyum yakalamak, eğlenmek.

Yöntem: Büyük Grup

Uygulama:

Yüz Yüze: Grup çember şeklinde durur. Oyun gruptan birinin istediği şekilde bir alkış yapması ile başlar. Ardından yanındaki kişi ilk alkışı tekrar eder ve kendi alkışını ekler. Sıra onun yanındaki kişiye geçer, herkes kendinden önceki alkışları tekrar eder ve kendi alkışını ekler. Tüm katılımcılar bunu yaptığında tüm grup aynı anda oluşan alkış ritmini tekrarlar.

Çevrimiçi: Tüm katılımcılar kameralarını ve seslerini açar. Kolaylaştırıcı kendi meet ekranını katılımcılarla paylaşır.

Oyun gruptan birinin istediği şekilde bir alkış yapması ile başlar. Ardından yanındaki kişi ilk alkışı tekrar eder ve kendi alkışını ekler. Böylece kolaylaştırıcının ekranındaki sıraya göre, sıra ilk alkışı yapanın yanındaki kişiye geçer, herkes kendinden önceki alkışları tekrar eder ve kendi alkışını ekler, tüm katılımcılar bunu yaptığında tüm grup aynı anda oluşan alkış ritmini tekrarlar.

110

Grup Resmi

Süre: 5 dakika

Amaç: Deşarj olmak, eğlenmek

Yöntem: Büyük Grup

Araç: Yüz Yüze; renkli kalemler yada boya, büyük poster kağıdı. Çevrimiçi; whiteboard

Uygulama:

Yüz Yüze: Grup çemberinin ortasına ya da herkesin sığabileceği bir masaya büyük bir kağıt serilir, renkli kalemler konur. Katılımcılardan buraya seçtiğiniz bir konuda çizim yapmaları istenir. Bu konu katılımcıların nasıl hissettikleri, atölye temasıyla düşünceleri, hayalleri ya da benzeri konulardan biri olabilir.

Çevrimiçi: Kolaylaştırıcı bir Whiteboard açar. Kısaca katılımcılara Whiteboard'da nasıl çizim yapacakları anlatılır. Ardından kolaylaştırıcı katılımcılardan bir konu üzerinde çizim yapmalarını ister. Bu konu katılımcıların nasıl hissettikleri, atölye teması ile ilgili düşünceleri, hayalleri ya da benzeri konulardan biri olabilir.

111

Ayağa Kalk

Süre: 5 dakika

Amaç: Deşarj olmak, eğlenmek

Yöntem: Büyük Grup

Uygulama: Yüz Yüze: Grup çember şeklinde oturur. Gruptan biri çemberin dışına çıkar. Herkes sessizce durur. Çemberin dışındaki kişi ses çıkardığında ya da bir şeyler anlatmaya başladığında çemberdekiler ayağa kalkarak hiç ses çıkarmadan saçma sapan hareketler yapar.

Çevrimiçi: Tüm katılımcılar kameralarını açar ve seslerini kapatırlar. Kolaylaştırıcı ya da gruptan gönüllü bir kişi mikrofonunu açar. Diğer tüm katılımcılar sesleri kapalı bir şekilde beklerler. Mikrofonu açık alan kişi arada bir ses çıkarır. Katılımcılar her ses duyduklarında ayağa kalkarak saçma bir hareket yaparlar.

İsim Masajı

Süre: 5 dakika

Amaç: Bedeni uyandırmak

Yöntem: Büyük Grup

Uygulama:

Kolaylaştırıcının yönlendirmesi ile katılımcılardan önce sağ sonra sol uzuv olmak üzere baş, omuz, dirsek, kalça, diz ve ayaklar kullanılarak havaya isimleri yazmaları istenir.

On Parmak

Süre: 10 dakika

Amaç: Kaynaşmak, ısınmak

Yöntem: Büyük Grup

Uygulama:

Her katılımcı 10 parmağını kaldırır. Bir katılımcı kendisi hakkında bir şey söyler, o bilgiye uymayan kişiler bir parmağını kapatır. Örneğin "dün gece çok içtim", dün gece çok içenler parmaklarını indirmez, içmeyenler indirir.

Görmediğim Kağıt Figürüm

Süre: 3 dakika **Amaç:** Deşarj olmak **Yöntem:** Büyük Grup **Araç:** A4 kağıt, şarkı

Uygulama: İçinde bir hayvan figürünün yer aldığı hikayesi olan bir şarkı seçilir veya hareketli bir şarkı seçilir. Herkes bir A4 kağıt alır. Şarkı çalarken kağıdı arkasına koyar ve o hayvan figürünü arkasında görmeden yırtarak yapmaya çalışır. Herkes bitirdikten sonra ortaya çıkan hayvan figürünü gösterir.

Ne Değişti?

Süre: 5 dakika **Amaç:** Kaynaşmak, ısınmak **Yöntem:** Büyük Grup

Uygulama:

Yüz Yüze: Katılımcılar oturdukları çemberde birbirini iyice gözlemler. Ardından çember dağılır ve bu esnada herkes hızlıca kendindeki bir şeyi değiştirir (gözlük ya da takı çıkarmak, saçının şeklini, isim etiketini değiştirmek gibi). Çembere dönülür ve herkes birbirinden ne değiştiğini bulmaya çalışır.

Çevrimiçi: Katılımcılar birbirini iyice gözlemler. Herkes kamerasını kapatır ve o sırada üstünde veya etrafında bir şeyi değiştirir. Kameralar tekrar açılır ve herkes birbirinden ne değiştiğini bulmaya çalışır.

Değerlendirme Egzersizleri

Elim

Süre: 20 dakika **Amaç:** Genel değerlendirme **Yöntem:** Büyük Grup **Araç:** Kağıt, kalem

Uygulama: Tüm katılımcılara kağıt ve kalem verilir. Kağıda bir elini koymaları, diğer eliyle de elin hatlarının çizilmesi istenir. Her parmak için bir değerlendirme sorusu olacaktır. Bu sorulara göre her parmağa sorusunun cevabı yazılır.

- Baş parmak: Atölyedeki çok iyi bir şey, çok eğlendiğim bir şey.
  - İşaret Parmağı: Atölyeye dair belirtmek istediğim önemli bir şey (olumlu veya olumsuz)
  - Orta parmak: Olumsuz bir şey, hoşlanmadığım bir şey.
  - Yüzük parmağı: Egzersiz/etkinlikten kazandığım şey.
  - Serçe parmak: Eklemek istediğim küçük bir şey (olumlu veya olumsuz).
  - Avuç içi: Gelecek için bir öngörü - gelecekte ne yapacağım?
- Atölye devam eden bir çalışmanın parçası ise herkes tarafından görülen bir yere asılabilir. Sona ermiş bir çalışma için ise isteyen katılımcılar kendi çizimlerinde yer alan cevapları grupla paylaşabilir.

Panoya As

Süre: 5 dakika

Amaç: Çalışmanın yazılı genel değerlendirilmesi.

Araç: Padlet, Zoom.

Hazırlık: Padlet panosunda Raf seçeneğini seçin. Panoda sütun başlıklarını, çalışmanın değerlendirilmesini istediğiniz başlıklar olarak düzenleyin. Örnek değerlendirme başlıkları; atölye içeriği, zaman kullanımı, kolaylaştırıcılar, çevrimiçi ortam ve araçların kullanımı ve ek olarak söylemek istediklerim şeklinde sütun başlıkları oluşturulabilir.

Uygulama: Kolaylaştırıcı, değerlendirme Padlet panosunun ekranını paylaşır. Değerlendirme başlıklarını sesli olarak okur. Eş zamanlı doldurulacağı bilgisini verir. İsteyenler isimlerini yazabilirler ancak gerekli değildir.

Kolaylaştırıcıya Not: Değerlendirme Padlet'inin yorum ve ifadelerine kapalı olmasına özen gösterin.

Korsan Gibi Konuş

Süre: 15 dakika

Amaç: Kısa bir değerlendirmeye grubun genel eğilimini belirlemek.

Uygulama: Daire şeklinde ayakta duran gruba değerlendirme yapılması istenen konu söylenir. Katılımcılar çeşitli sesler çıkararak konuyla ilgili değerlendirme yapar. Bu sesler ve anlamları şu şekildedir: Ohhh:Evet, bu çok hoşuma gitti. Aaaargghh: Hiç sevmedim. Oooohhaaarg veya Ahaa: Bu yeni ve ilginç.

Deneyim Gruplarının Programları

DENEYİM GRUPLARININ PROGRAMLARI

Atölye sırasında oluşturulan deneyim gruplarının hazırlanarak atölye esnasında uyguladıkları programlara bakalım.

Saat	Aktivite/Yöntem	Amaç/İstlenen Sonuç	Araçlar -Ortam
11.15	Kısa Film		
25'	Toplumsal cinsiyet temalı bir animasyon ekran paylaşarak izlenir. Soru: Neler düşündünüz?	Toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ailede nasıl yerleştiğini fark etmek.	Zoom - Youtube
11.40	Serbest Tartışma		
35'	Soru: Bu kalıplaşmış yargıları değiştirmek için neler yapabiliriz?	Toplumsal cinsiyet eşitliğini hayata geçirebilmek için hangi alanlarda düşünce ve aktivizm üretilebileceğine dair yeni fikirler oluşturarak güçlenmek.	

¹⁶ Kısa animasyon film olarak Çocuk Çalışmaları Birimi adlı Youtube kanalındaki "Bizim Ailede Olmaz!" animasyonu gösterilmiştir.

Temel Kavramlar Deneyim Grubunun Programı

Saat	Aktivite/Yöntem	Amaç/İstenen Sonuç	Araçlar -Ortam
11.00	Giriş!	Güne başlamak, ısınmak ve konuya girmek için hazır hale gelmek.	Zoom
11.30	Programın Tanıtılması		Zoom-ekran paylaşma
11.35	Kağıt Katlama	Her alanda çeşitliliğin doğal olduğunu hatırlamak.	Beyaz bir A4 kağıt
11.40	Beyin Fırtınası	Grupta cinsiyet kavramına dair çağrışımları dökmek ve farklı algıları görmek.	Mentimeter
11.50	Sunum ve Serbest Tartışma	Cinsel kimlik ve cinsel yönelim kavramlarına ve onlarla ilişkili başka kavramlara giriş yapmak, tartışmak.	Powerpoint, Quizlet
12.05	Kavram Tartışması	Seksizm ve heteroseksizm kavramlarına tanımak.	Powerpoint
12.15	Oyun	Tüm çalışmaya dair kavramları eğlenceli bir halde yeniden gözden geçirmek	Kahoot
12.20	Sözlü Tur	Katılımcıların kolaylaştırıcı takıma değerlendirmelerini sunmaları, kolaylaştırıcıların kolaylaştırıcılık deneyimlerini değerlendirmeleri.	
	Çalışmanın Değerlendirilmesi		

Önyargılar ve Ayrımcılık Deneyim Grubunun Programı

Saat	Aktivite/Yöntem	Amaç/İstenen Sonuç	Araçlar -Ortam
11.00	Giriş 5'	Yapılacak atölyenin tanıtılması, Programın paylaşılması, Konuya giriş için ısınma	Zoom
11.05	Beyin Fırtınası 5'	Ayrımcılık ve önyargı ile bilgiyi ortaya çıkarmak Ayrımcılıkla ilgili deneyimleri paylaşmak Ortak zemin inşa etmek	Padlet
11.10	Sunum: LGBTİ+ Özelinde Ayrımcılık ve İnsan Hakları 10'	Ayrımcılık ile mücadele ederken ve haklarımızı ararken hangi kurum ve İnsan hakları metinleri bize yardımcı olur sorusu etrafında bilgi verme Kısa bir hatırlama	Power point sunumu
11.20	Canlandırma: Ayrımcılıkla Mücadele Deneyimlerimiz ve Çözüm Önerilerimiz 25'	Ayrımcılıkla mücadele etmek için çeşitli yöntemler geliştirmek Nasıl mücadele edebiliriz sorusu etrafında çözüm önerilerimizi geliştirmek	Breakout Rooms Padlet
12.45	Geri bildirim ve Tartışma 15'	Katılımcıların öneri ve fikirlerini öğrenmek	Zoom

Mitler Grubunun Deneyim Programı

Saat	Aktivite/Yöntem	Amaç/İstenen Sonuç	Kim?	Ortam	Araçlar
	Açılış				
5'	Giriş Isınma	Yapacağımız atölyenin tanıtılması Programın paylaşılması Biz zaten tanışıyoruz ama hadi ısınalım:)		Online Zoom	
10'	Buz Kırıcı	Konsantrasyonu artırmak, birbirimizi daha yakından tanıyıp, ön koşullarımızı değiştirmek.		Online Zoom	
	LGBTİ Özelinde Mitler				
10'	Sunum Lgbti+ alanında etkin kılınan mitler	Lgbti+ 'lar için üretilen mitler yaygınlaştırılarak, Lgbti+'ları toplumun dışarıda tutma gücünü pekiştirmek, toplumu korkutmak ve gerçekleri değiştirmek için kullanışlı ifadeler olan mitlere kısaca hatırlayacağız.		Online Zoom	Power point sunumu Görsel kullanımı Tartışma Soruları

Mitler ve Çözüm Önerilerimiz					
25'	Grup çalışması	Katılımcılara en yaygın olarak tanıklık ettiği üç miti sormak. 5 dakika açıklama ve yönerge verilmesi 5 dakika grup tartışması, 15' sunum		Online Zoom	Padlet Mentimeter
		Bu mitlerden en fazla oy alan 4 miti belirlemek. Bu dört miti çalışmak üzere gruplara ayırmak. Aktivite: Katılımcılar 4 gruba ayrılacak. Her grup belirlenen mitlerden birini tartışacak, bu miti değiştirmek için öneride bulunacak. Grup sözcüsü seçilecek. Her grup tartışmalarını ve çözümleri aktaracak.			
	Kapanış				
10'	Geri bildirim ve tartışma	Katılımcıların öneri ve fikirlerini öğrenmek		Online Zoom	Padlet

Yararlanılan Kaynaklar

Cinsiyet Kurabiyesi V2.1 Tr. Feminist Mutfak

Çayır, K. (2012). Gruplar arası ilişkiler bağlamında ayrımcılık. Ayrımcılık çok boyutlu yaklaşımlar (5-17). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: İstanbul.

Çocuk Çalışmaları Birimi Youtube Kanalı, Bizim Ailede Olmaz! 2013,

<https://www.youtube.com/watch?v=XaXuRWAt03g&t=308s>

Eğitimin Temelleri Eğitim Kılavuzu, Şebeke Yayınları.

http://genclik.bilgi.edu.tr/wp-content/uploads/2019/03/T-Kit_egitimin_temelleri.pdf

Formal Eğitim Nedir? Formal Olmayan Eğitimler Nelerdir?, Eğitim Panda, 2017

<https://www.egitmenpanda.com/formal-egitim-nedir-formal-olmayan-egitimler-nelerdir/>

Kaos GL Derneği, Sıkça Sorulan Sorular, 2020.

Lezbiyen Gey Biseksüel Trans İnterseks Bireylerin Aileleri ve Yakınları Derneği (LİSTAG), Çocuklarımız, 2019

Orkun, M. A., Bayırlı, A. (2019). Öğrenme stilleri modellerinin incelenmesi. Maarif Mektepleri Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi, 3(1), 71-83.

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/748886>

Şiddetsizlik Eğitim ve Araştırma Merkezi, Kolaylaştırıcılar için Şiddetsiz Yöntemler El Kitabı, 2016.

Toplumsal Cinsiyet Konu(şma)ları:Gençleri Etkileyen Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Hakkında Bir Kılavuz. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 456. 2014.

http://genclik.bilgi.edu.tr/wp-content/uploads/2019/03/toplumsal_cinsiyet_konusmalari.pdf

Uluslararası Af Örgütü, LGBTİ' lilere Yönelik Ayrımcılıkla Mücadeleye Yönelik İnsan Hakları Eğitim Programı Eğitici El Kitabı, 2015.

Tüm yayınların dijital versiyonlarına listag.org/dokumanlar/ linkinden ulaşabilirsiniz. Yayınların basılı hallerini temin etmek için info@listag.org adresine mail atabilirsiniz.

GÖNÜLLÜ OLMAK / TANIŞMAK İSTER MİSİNİZ?

Danışma Hattı'nı (0 546 484 82 85) arayarak veya bilgi@listag.org adresine e-posta göndererek bizimle iletişim kurabilirsiniz.

LİSTAG YAYINLARI

- Gökkuşğından Hikayeler

LGBTİ+ ailelerinin gerçek yaşam öykülerinden derlenmiştir.

LGBTİ+ aileleri ve yakınları için bir rehber

- Çocuklarımız

LİSTAG YAYINLARI

- İlk Adım
Ebeveynler, Aileler ve Arkadaşlar
Önerilerini Paylaşıyor!

LGBTİ+lar Çocukluk ve Gençlik Hikayelerini Anlatıyor!

- Kendimi Bildim Bileli

LİSTAG YAYINLARI

- Benim Çocuğum

Lgbti+ Ailelerinin Anlatımıyla Ödüllü
Belgesel Film - DVD

LGBTİ+ Aileleri için
Danışma Hattı Kılavuzu

126

www.listag.org

LİSTAG YAYINLARI

LGBTİ+ İnsan Hakları
Farkındalık Atölyeleri
Kolaylaştırıcı Kılavuzu

LGBTİ+ Aileleri için **Medya ve
İletişim** Stratejileri Kılavuzu

www.listag.org

127

“Ne çocuklarımız/yakınlarımız yanlış ne de bizler yalnızız...”